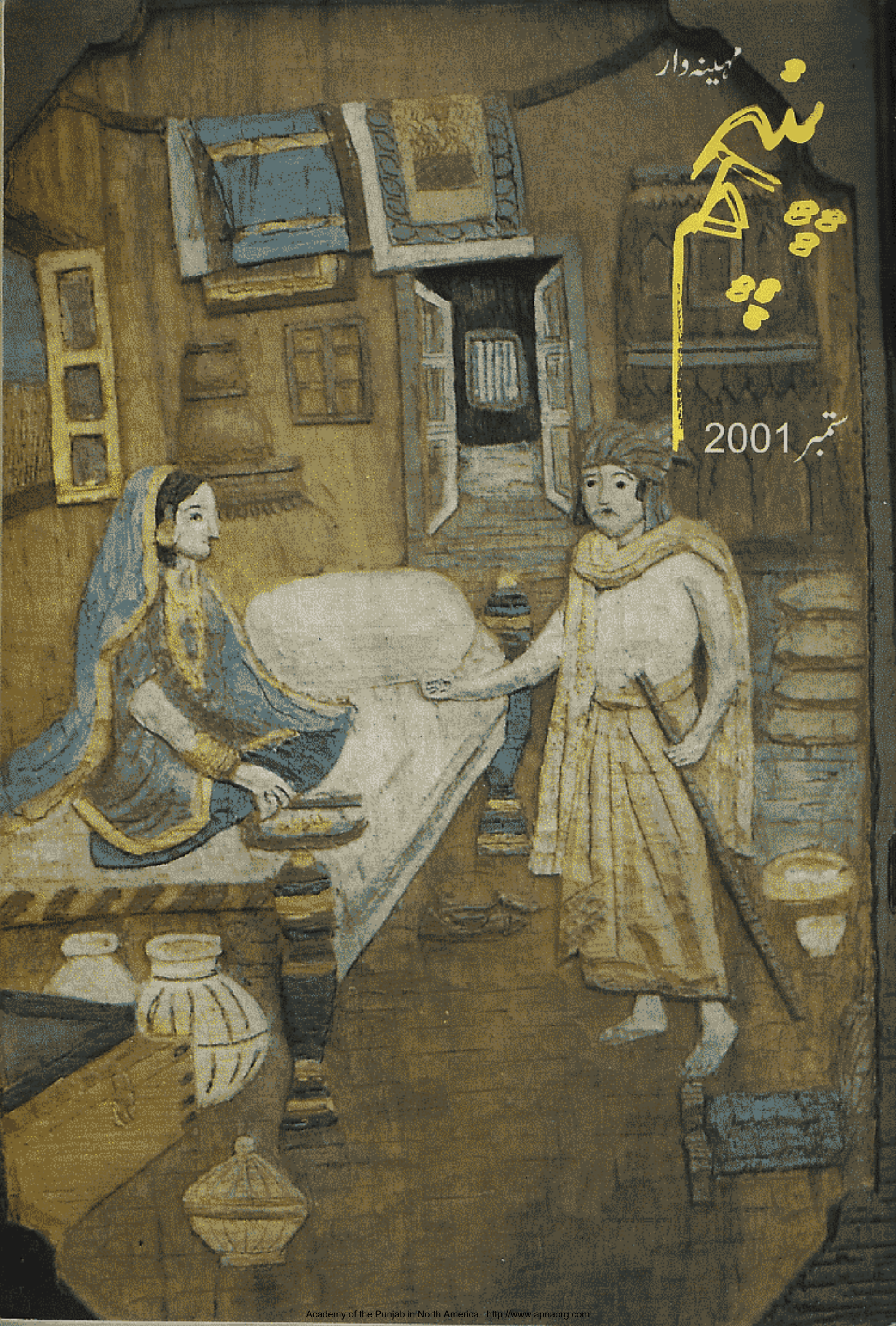

پہینہ وار

سنگھار

ستمبر 2001

مکھ چتر

ہتھلے پنچم دا مکھ پنا اسیں شادی خاں دے اکرے ہوئے لکڑ چتر دی
مورت نال سجایا اے۔ ایہہ مورت اکرم وڑاچج ہوراں دی چھکی ہوئی اے۔
شادی خاں وزیر آباد رہندے نیں۔ روٹی روزی لئی سکھڑیاں چٹکناں بنا کے
وچدے ورتاندے نیں۔ ویہلے ویلے لکڑی اُتے چتر اکر دے نیں۔ پنجاب دا
لوک جیون اوہناں دا من بھانا مضمون اے۔ شادی خاں دی نظر ڈونگھی تے
ہتھ باریک اے۔ مکھ پنے دا ایہہ چتر اوہناں ہیر وارث دی پُرانی چھاپ وچ
بنی اک مورت توں اکریا اے۔ 22 ستمبر نوں لہور چتر کار آرٹ گیلری وچ
شادی خاں دے کم دی نمائش پئی لگدی اے۔

محکمہ تعلیم دی چٹھی نمبر 4-26/99 (A-iv) s.o مورخہ 30
جون 99 موجب پنجاب دے سکولوں کالجوں اداریاں تے پبلک
لائبریریاں لئی پردان

اول حمد خدا دا ورد : قادر یار

3 ڈوئی نعت رسول مقبول :.....

4 مکہ بول

اچھی لکھت

6 کھڑے راہ پائی نیں دنیا (5) : نجمہ صادق

10 شاعری

کرتار سچھ ڈگل، عابد عمیق، راجہ صادق اللہ

ستمبر 2001ء

مہینہ وار

پنچم

لہور

کہانیاں

20 ہیر امنڈی دے چبارے : جسپر بھلر

25 شوہ بھاگھر آپنے آوے : مرزا حامد بیگ

30 پدسی کالی مچھی (2) : صد بہرنگی رالتھا : م م ث

37 مل : سعید احمد شہزاد

بیڑ (جلد) 3 — پراگا (شمارہ) 9

سنلیکھ، جیون سار

45 قصہ ریت والیاں (5) : نجم حسین سید

51 جوگھ کر سیں سوگھ پائیں (2) : خالد مسعود

59 بگالی جاگرتی تھئیڑ (2) : سڈپو چیٹڑ جی

65 جھنگ (1) : مقصود ثاقب

69 نتھ : محمد اظہر ورک

سودھی

فائزہ -- مقصود ثاقب

74 شاعری

محمد افضل شاہد، ریاض احمد شاہ، احسان باجوہ،

حسن ملک، سعید احمد شہزاد، ندیم عشرت -

پہر بندھ : اکشا

ساتھ : آصف بی

80 جیون کتھا

ہڈبیتی جگ بیتی (5) : سردار شوکت علی

لفظالی سار

قادر نیار دی ویل

ایڈیٹر پبلشر: مقصود احمد ثاقب

چھاپہ: یاسر عمیر پرنٹنگ پریس،

الاکو مینشن، پٹیالہ گراؤنڈ، لہور

دفتر: مہینہ وار پنچم، 11- شرف مینشن،

16- کونینز روڈ، چوک گنگارام، لہور

فون: 6308265

e-mail:

suchet 2001@yahoo.com

مک: 20/-

سالانہ چندہ: 200/-

چیک: 250/- پردیس: 60 امریکی ڈالر

چندہ یاں دان مہینہ وار پنچم لہور دے نال

ای ہووے-

اول حمد خُدا دا ورد کجے

اللہ خالق رازق مالک قُدرت سَدا والی
 آدم جن ملائک ہر شے درتے نِت سِوالی
 شوہ رحمت دا دریا الہی بے پرواہ کماوے
 ظاہر باطن قُدرت اُسدی کجھ حساب نہ آوے

دُوئی نعت رسول مقبولِ والی

نہ اسمان نہ زمیاں دوزخ نہ سن ایڈ سرشتے
 نہ شب روز نہ آتش پانی نہ سن حُور فرشتے
 تدوں کیتا رب نُور نبیؐ دا ظاہر فضل کمالوں
 اسمِ محمدؐ کہیا الہی میسوں، حیووں، دالوں
 پھیر نبیؐ دے نُوروں کیتا گلِ ظہورِ الہی
 جو کجھ نُور نامے وِچ لکھیا جانو سچ گوائی

مکھ بول

اک روزانہ اخبار دے ہفتہ وار کالم توں پتہ لگا اے، آئی جی پنجاب ملک
آصف حیات ہوراں آکھیا اے پئی پنجاب پکس دے سہدھ سرحد تے بلوچستان
دی پکس توں وکھرا ورتارا کرن دی وجہ پنجابی زبان اے۔ کیونجو پنجابی چنگے
ورتارے دی بولی ای نہیں۔ ایس گل دے علمی کچھ دا انتار اتے لسانی علم دے
وڈے سیانے ای کر سکدے نیں۔ اسیں تاں ملک صاحب نوں صرف ایہہ
آکھنا چاہواں گے کہ جناب سہدھ، سرحد تے بلوچستان دی پکس کوئی اُردو وِچ
تے نہیں گلاں کردی، سگوں پنجابی ورگیاں ای دوجیاں ایتھاویاں بولیاں
سہدھی، پشتوتے بلوچی بولدی اے۔ ایس کر کے جے ایہناں علاقیاں دی پکس
آپنیاں بولیاں بول کے چنگے ورتارے والی بن جاندی اے تاں پنجاب پکس نوں
وی پنجابی بول کے چنگے ورتارے والی اکھوانا چاہیدا سی۔ پر ماملہ انج نہیں! اوہ
ایس لئی کہ سہدھ سرحد تے بلوچستان دی پکس دا ورتارا آپو اپنی بولی نال وی
چنگا اے۔ اوہ آپنیاں بولیاں دا بولیاں ہون پچھاندی اے اوہنوں پتہ اے پئی
آپنی بولی بولن والے لوک کون ہوندے نیں تے اوہناں نال سختی وی کرنی
ہووے تاں کیویں کرنی ہوندی اے۔ ایتھوں صاف سمجھ آ جاندی اے پئی
پنجاب نوں جھڈ کے جہاں صوبیاں دی پکس دے لوکاں نال چنگا ورتن دی وجہ

صرف تے صرف اوہناں دی آپو آپنی بولی اے۔ پنجاب وچ انگریز نے پنجابی نوں کوئی آدر ای نہیں سی دتا، سگوں انگریز نے تے نہرنا ای پنجابی بولدی دُنیا نال سی۔ ایس کر کے پنجاب وچوں جِناوی عملہ فیلہ جوڑیا اوہنوں پہلا سبق ای لوکاں نال نفرت تے دُشمنی دا سِکھایا، نوکر پیشہ بندیاں اندروں لوکاں وچوں ہوون دا احساس کھریج مَکایا۔ پنجابی نوں پنجابی نوکر شاہی دے دل دماغ دی بولی دے درجے توں ہٹا کے زری جھہ بنا دھریا، جیہدا زبان بننا تاں سرکاری کلمہ پڑھن سی تے جھہ بنیاں رہن لوکاں دی رت چلن۔ انگریز ہُن بھاویں ٹر گئے ہوئے نیں، پر اوہناں دا چلایا ورتارا اے تیکر سگوں ای ٹری آوندا اے۔ حاکم میلاں تے سرکاری نوکراں دا ذہن اوہو ای اے جیہدا انگریزاں بنایا تے ایہتھے رج کے لٹ کیتی۔

آئی جی صاحب نوں پتہ ہونا چاہیدا اے پنجاب دا کوئی وی وڈے توں وڈا تے بچے توں بچا نوکری پیشہ پنجابی بولدا اے تاں اوہ پنجابی دی بطور بولی ورتوں نہیں کر رہیا ہوندا سگوں جھہ نوں آپو آپنی غرض دا رچھہ بنا کے ورت رہیا ہوندا اے۔ ایس کر کے جے اوہناں نوں اپنے محکمے دے ورتارے نوں سو دھن دی لوڑا اے تاں اوہناں نوں پنجاب وچ پنجابی نوں اوہو مقام دوان دی گل کرنی چاہیدی اے جیہدا سندھ وچ سندھی نوں اے تے سرحد بلوچستان وچ پشتو تے بلوچی نوں۔ پنجابی نوں گاہل مند اکتیاں کُجھ نہیں سورتا۔ وگرتا ڈھیر کُجھ اے۔

کسہڑے راہ پائی نہیں دُنیا

(5)

کمپنیاں بہوں قومی نہیں تاں جم جم ہوندیاں پر خراہی تے ڈر والی گل تاں
 ایہہ ہے پئی ایہہ دُنیا دے وسیلیاں اُتے مکل ماردیاں نہیں، چہدی پاروں
 بروزگاری تے بھکھ دا ہڑھ آوندا اے۔ ایہناں وچوں کئی نہیں چہڑیاں ٹیکس
 وی نہیں تاردیاں۔ اُنج تاں وڈے وڈے سارے کماں وچ ای بہوں قومی
 کمپنیاں دا ناں آوندا اے پر ایہناں دا چوکھا دھیان واہی بچی دیاں فصلاں، ہائپر ڈ
 بیاں، پیٹرو لیم، کھاداں، کیڑے مار دواواں، لکڑ، مچھی گیری، دوا دارواں تے
 سمندری وپاراں اُتے رہندا اے۔ ایہناں دا تنگ اڑاون وی چوکھا ایتھے ای اے۔
 مثال دیکھو پئی ادھی درجن بہوں قومی (ملٹی نیشنل) کمپنیاں نہیں، جیہناں
 تماکو دا 90% وپار قابو گیتا ہویا اے۔ جدوں دُنیا دا 40% تماکو ریڑھے پئے مکاں
 وچ ہوندا اے۔ اِنج ای کیلے دی جگت دکانداری دا 75% تن کمپنیاں نے سانھیا
 ہویا اے۔ تریجی دُنیا دے کیلا بیجن والیاں نوں مساں 15% مُناع لبھدا اے۔
 دُنیا وچ چیز وست دی دکانداری دی لام ڈوری تے سمندری ڈھوا ڈھوئی بہوں
 قومی تے پرہت دیاں کمپنیاں دے ہتھ وس وچ ای اے۔

ملکی لوکاں دا فائدہ ایہناں کمپنیاں توں وار دتا جاندا اے۔ ایہہ کھلے وپار

دے علاقیاں وِچ محنت، مزدوراں دی دہاڑی تے کم دیاں شرطیں دے
قانوناں نوں چلن نہیں دیندیاں۔ ملکی کمپنیاں نوں بھارے ٹیکس تے شیواں
دی ورتوں دے چوکھے پیسے تارنے پندے نیں۔

بہوں قومی کمپنیاں ایس گلوں وی بدنام نیں پئی ایسہ گھروکی پدھرتے
بہت تھوڑا پیسہ لاندیاں نیں، کم روزگار ودھن نہیں دیندیاں تے واء پانی دی
تباہی پھیردیاں نیں۔ تریجی دُنیا دے مکاں نوں پروٹین دا کال اے تے گل
دُنیا دی 30% مچھی پہلی دُنیا دے جنوراں دی کھاہد خوراک وِچ ای ورتی جاندا
اے۔

دُنیا دے قدرتی جنگلاں دا ہر روز 30 ہزار مربع میل رقبہ لکڑ، تیلوں دیاں
ڈبیاں، کاغذ، تماکو تے امریکی ہیمرگر تے فاسٹ فوڈ وِچ ورتے جاندے مہواں
لئی اُجاڑ دیندے نیں۔ ایسہ سارے کاروبار بہوں قومی کمپنیاں دی مکمل نیں۔
پوری دُنیا وِچ شیواں دا اگھ ایہناں کمپنیاں نے ای مٹھنا ہوندا اے۔ مکاں دا
معاشی ویہار ایہناں دے ادھن چلدا اے۔ مکاں دا اشراف میل ایہناں نال
رلیا ہوندا اے۔

مغربی دوا ڈھنگ نوں کچیاں پچیاں لین نال دکھن وِچ بچیاں بچیاں روگاں
لئی ستا ریتل دوا دارو مگ گیا اے۔ جگت لٹ دے بٹے وِچ کروڑاں لوکاں
دی ماڑی صحت نے دواواں بناون والیاں بہوں قومی کمپنیاں لئی منڈیاں تے وپار
کھول دتے نیں۔

پرہتی دُنیا 9 وڈیاں دھاتاں (معدنیات) دا دو تہائی حصہ ورتدی اے پر
ایہناں نوں پیدا کرن اُتے دمڑی نہیں خرچدی۔ تریجی دُنیا ایہناں نوں پیسہ

لاون اُتے وی مُنّافے دیندی، قرضیاں اُتے وی، ٹیکنالوجی تے رجسٹرڈ شیواں دی
 تال نت چٹی بھر دی اے ہور تال ہور ایہناں مُکّان نوں پرمت توں صلاح
 مت لین دے وی پیسے دینے پیندے نیں۔

80ء دے زمانے وچ تگڑے مُکّان نے تریجی دُنیا توں 1 کھرب ڈالر تے
 راکھویں حقاں، لاکسساں تے ٹیکنیکل خدمات دا ای کمایا۔ جے شیواں تے
 سامان لیجان دا کرایہ بھاڑا تے جھوٹھے طریقے نال کچے مال دی مہنگی خرید دی
 چوری ننگی کر دتی جاوے تال تگڑے مُکّان دا سالانہ مُنّافے \$30-\$50 کھرب
 ڈالر تائیں جا پڑدا اے۔

وچار کیمہڑا پچیا ہویا اے

وچار تال ہوندا اے پئی لوکاں کول جیہڑیاں چیزاں وستاں نہیں ہوندیاں
 اوہ لئیاں جاوَن یاں جیہڑے لوک ایہہ سوکھیاں سولیاں دے سکدے نیں
 دین۔ ایہہ تال ہونئی سدھ پدھری گل! پر کُھلے وچار دا مغربی وچار تال ہے پئی
 ودھی آوندی پیداوار ہووے تے اگوں اوہدی کھپت۔

حقیقت اے پئی دُنیا وچ قدرتی وسیلیاں دی بُہتات اے۔ پر ایہناں نوں
 بے حد اتے بے حساباوی نہیں جاننا چاہیدا۔ قدرتی وسیلے بھاویں جناوی دھیان
 کر لوو اوڑک مُکّسار ہوندے نیں۔ اک ویلے جا کے ایہہ لوکاں نوں پالن
 جوگے نہیں رہندے۔ دُنیا دی چوتھائی لبادی تال پہلاں ای بُھکھ ننگ وچ
 رہندی پئی اے، کیونجو تگڑیاں ڈھیر کُھ کھوہ کھس لیا ہویا اے۔

پہلے ویلیاں وچ دکھنی مُکّ آپنے آپ جوگے ہے سن، پر پچھلیاں دو تن
 دہاکیاں توں دانے پھکے لئی پرمت دے موٹے مُکّان دے سوالی بن گئے نیں۔

250 ورھے ہو گئے نہیں وپار نوں مغرب دی معاشی خوشحالی دا وسیلہ بنیاں۔
 نہیں تاں ایہناں مغربی مکالاں دی تھوڑی لبادی تے سوڑی منڈی ایڈیاں کھٹیاں
 وٹیاں جوگی کتھوں ہونی سی۔ ایس ویلے ایشیائی بر صغیر وچ ای گھٹ ودھ 1
 کھرب بندہ ایہناں دی منڈی اے۔

پربتی دیاں دی پیداوار مانگ توں کئیں گھٹا چو کھی اے۔ یورپ تے امریکہ
 تریجی دُنیا دیاں منڈیاں لئی لڑدے نہیں تے اک دوجے دی لاگت توں گھٹ
 مک تے مال و سچدے نہیں۔ ایٹھوں دے کر خانے دار وپاریاں نوں بعضے ویلے
 ایہناں دیاں حکومتاں وی تھاپی تے وڈیاں وڈیاں چھوٹاں دیندیاں نہیں۔ یورپی
 معاشی برادری یورپی واہیواناں دی پیدا کیتی واڈھو پیداوار نوں ذخیرہ کرن اُتے
 سال دا 20 کھرب ڈالر لا دیندی اے۔ ایہہ پیسہ ایہناں دی دکھنی مکالاں نوں
 رل کے وتی مدد توں وی جتے چوکھا اے۔

دیوانِ حافظؒ

منظوم پنجابی ترجمہ فارسی متن سنے

ترجمانہار: مولوی شاہ دین

مدتوں توں غائب ایس نایاب کتاب دیاں گھٹ کاپیاں ملیاں نہیں

چاہوان سجن فوری رابطہ کرن

پخت کتاب گھر، فلیٹ نمبر 11، 16 کونینز روڈ، لہور۔ فون نمبر 6308265

پھیر کیہ کراں گے؟

جس سرگھی لئی جُگ جُگ جاگے
جیکر اوہ پر بھات نہ ہوئی،
پھیر کیہ کراں گے؟

اوس کھیوٹ ہتھ نوکا سوپنی
نہنچ کنڈھے جے کسے ڈیوئی
پھیر کیہ کراں گے؟

جس سا جن لئی سہک رہے ہاں،
دیکھ کے اوس نوں اکھ جے چوئی
پھیر کیہ کراں گے؟

تسیں کہیا اسیں سگواں منیا،
من کے وی جے ہوئی نہ ڈھوئی،
پھیر کیہ کراں گے؟

نکلے اسیں کبیرا ٹولن
ہوئی مہاٹھتے بیٹھی لوئی،
پھیر کیہ کراں گے؟

اوہناں توں بھجے، ایہناں نوں جھڈیا
ٹرن ویلے جے رہیا نہ کوئی،
پھیر کیہ کراں گے؟

اسیں تروپا اگلا پایا
تند اوہناں جے پھلی چھوہی،
پھیر کیہ کراں گے؟

دل ساڈے وچ یار وسیندا
رب دی جے کوئی تھاں نہ ہوئی،
پھیر کیہ کراں گے؟

پوٹھوہار

پوٹھوہار ہے ناں اک جنت دا
 سہاں ندی جس وچ ویہدی ہے
 لام توں مڑیا ڈھول ویکھ کے
 اکھ جیویں کوئی چو پیندی اے
 جس دے ہر بنے، آڑی تے
 سک ماہی دی لگی رہندی ہے
 ہر ٹپے، ڈھکی دے جس توں
 سوہنی کوئی چڑھدی، لندی ہے

پوٹھوہار ہے ناں اک یاد دا
 جتنی مٹھی اتنی گوڑی
 ہمسائے ساں ماں پیو جائے،
 پنہاں ورگی ساڈی جوڑی
 پھیر کوئی پاروں آئے پراہونے
 کلا جیہناں نے جیسی مروڑی
 پوٹھوہار سی اک بھکھا بھانہڑ

اساں جدوں اوہ جنت چھوڑی

پوٹھوہار ہے ناں اک سُننے دا
سوچ کے جس نوں چڑھے خُماری،
سہاں کنڈھے جیوں کوئی پوٹھوہارن
پیٹھی برتے لے پھلکاری
ماکھیوں ورگی جس دی بولی
لہندی ونجھے اندر ساری
”میگھی“، ”گھگی“، ”مچھی“، ”گھسی“
بانی رہے مٹھی پوٹھوہاری

پوٹھوہار ہے ناں اک منزل دا
دُور دُور، کدی نیڑے نیڑے
پوٹھوہار ہے جیوں ہیر سلیٹی،
چنگے مندے ساک سہیڑے
جیہدے مقسوماں وِچ لکھے
کدھرے کیدو، کدھرے کھیڑے
کھڑی سہاں دے کنڈھے لوچے،
رانجھا آوڑسی کدویرھے

ماہیا

توں سلطان کہا او میاں
وڈا وے پرواہ
بنیرے جھڈ آئے
اسیں ویڑھے جھڈ آئے
تے گوانڈھ پیاراں دے
”دو پتر اتاراں دے
ساڈی گلی آبیٹھے
”کلنوتر یاراں دے“
نہ ایہناں دئیں اڈا
توں سلطان کہا او میاں
وڈا وے پرواہ
دھرم دے بندھن
کرم دے بندھن
دیس قوم دے ڈھا،
”نونا بیری دا ویڑھے اپنے لا
”گلی وچ آ

”سانوں لگے ماہی دی وا“
 ہن اکواک ایسہ چا
 توں سلطان کہا او میاں
 وڈا وے پرواہ
 اودھر لوڑاں
 ایدھر تھوڑاں
 پگ پگ تے ہوڑن گزراں نی
 ”بے بے دکھ ڈھولا
 ”بے بے دکھ چناں
 ”بن ویندیاں مرضاں نی“
 اسیں دے ماہیا گا
 توں سلطان کہا او میاں
 وڈا وے پرواہ
 تسیں اودھر سہک رہے
 اسیں ایدھر چھپے پئے
 نہ نظر آئے کوئی راہ
 ”دو پتر اناراں دے
 ”سڑ گئی جندڑی
 ”لگ گئے ڈھیر انگیاراں دے“
 اسیں ماہیا لیا سنا!

توں سطان کہا او میاں
وڈا وے پرواہ

جھم اٹھوالاں دی

ایہورستہ موڑواں
ایہورستہ جوڑواں
چوڑا میرا پھیرواں
گھگرا میرا گھیرواں
جیویں پانی لوڑھواں
جیویں پانی بوڑواں
کیتی گل نہ موڑویں
ایہو گل اے جوڑویں

نظم

آئے او تسی چاؤ چائی میل پُرا نا ڈھکیا
اج سے ورھیاں مگروں، کدھرے من مٹھ موتیا کھریا
چڑھے سیال دی لندی دُھے برف منارے لمھے
یاد کرو جدوں پہلی واری دل اکھیاں تے رکھیا
خبرے ایس توں پہلاں کیوں نہ اگدو جے نوں مکیا
مرغائیاں دی سبک سواری اکدم تارا ہوئی
پچھ ہلارا دیتا جھریاں پھلجریاں جیوں کھریاں
پھڑک شرارے نکلے
آجڑیاں نت پک مک ہوئیاں ہریا دل تے تریاں
جھوٹو مائیاں مرغائیاں تے پچھے پیر پنجال
پلکھو اتے بگلا اڈا پیٹھ تر پھے جاہل
اُپر مٹی نال کھلوتی کالی کندھ تے لیک
ساہواں دی گھمکار ترٹھے پیلے اندر چیک
واء پکھیاں چوں ورھدی ڈردی ہتھ وچ ہتھ داسیک
آوندی شام دی گھو کر بھر دی دُھر اندراں دے چھیک
جاندے پوہ دا پہلا مینہ اے ودھیاں مگروں آیا

خوڑے کنیاں عُمرِ اں پھوں جوگی پھیرا پایا
اج و ت موسماں اولے یہہ کے پھلے درد ہونے
ٹھریاں عُمرِ اں بعدوں ترنے کو سے پانی لُونے

ہیرا منڈی دے چُبارے

گل اوس دی سہاگ رات دی نہیں سی، گل اوس اچویں دی سی جیہڑی
 اوہنوں ہیرا ہون توں پھوں لگ جاندی اے۔ شراب پی کے اوہ دوستاں نال
 بہکن دا دکھاوا کر سکدا سی، پر لگی اچویں اوس نوں نٹھ کے نہیں سی بیٹھن
 دیندی۔

اوہ اٹھ کے کمرے وچ آگیا۔ گل والے کپڑے اوس نوں بڑے ہور ہور
 لگ رہے سن۔ اوس نویں بریوں کپڑے بدلے۔ گل یو سکی دا گڑتا، تیز دودھ
 چٹا پجامہ، گٹ نال کلیاں دا گجراتے شراب دے آخری گھٹ پھوں مونہہ وچ
 الاچی، ایس تیاری پھوں اوہ کچھ اپنے آپ وچ سی۔ اوس دی ایہہ تیاری
 انوری بانی دے چُبارے تے جان ویلے ورگی سی۔ شاید بیوی کول جانا بانی دے
 چُبارے تے جان ورگی ای گل اے۔ پر اج تاں اوس دی سہاگ رات.....
 ہاں..... ہاں..... اج اوس نوں کچھ چاء وی سی..... کئے نویں کوٹھے تے جان
 ویلے ورگا چاء۔

سہاگ رات والا کمرہ! کچھو تاں پھوں دی پراپتی اوس نوں نتھ لہائی دی
 رسم ورگی لگی۔ اوہ خٹش سی۔ انوری بانی دے چُبارے تے تاں اوس ہتھوں نتھ
 لہائی کدی وی نہیں سی ہو سکنی۔ خرچہ اوس دی وتوں باہرا سی۔

اچانک جڑھاں والا پھوڑا اوہدے اندر آگ آیا۔ چُبارے تے نوں آون والی
 گوی دی نتھ لہائی اندر کھاتے کئی واری ہو جاندی سی۔ اوس نوں جاپیا..... اج
 دی رات دھوکھا کھان والا بڈھا نواب اوہ خود اے، پر ہن تاں کجھ وی نہیں سی
 ہو سکدا۔ نتھ لٹھ کے اوہدے پیراں دی بیڑی بن گئی سی۔

ایس رات توں بہت پہلاں دی اک رات۔۔۔ اوس اپنی ہتھیلی تے حساب
 کتاب کر کے ایس رشتے لئی ”ہاں“ کہہ دتی سی..... تے ایس رات توں بہت
 پچھوں دی اک رات، ہتھیلی تے لکھیا حساب کتاب اوس نوں اُنکلاں دیاں
 وِراں وچوں دی وگ گیا جاپیا۔ بیوی نے آکھیا سی، ”میں تہا تھوں آمدن تے
 خرچ دا ویروا نہیں پھڈدی، پر مینوں نجی لوڑاں لئی دو سو روپے مہینہ ضرور
 دے دیا کرو۔“

چُبارے اندر کپڑے اتار کے اوس نوں کدی کوئی رشتہ گل نہیں سی پاونا
 پیا، پر بیڈ روم وچ اوہ ہمیشہ رشتہ گل پالیندا سی۔ اوس رات اوہنے کپڑے وی
 پائی رکھے تے کپڑیاں دے اتوں دی رشتے دی بکُل مار کے بیوی نوں دو سو
 روپے مہینہ دینا من لیا۔

اوہ جیویں رات نوں جاگن والے چُبارے دا سنا ہویا سنتری سی۔ اوس نے
 اک وار انوری بائی نال گل چھیڑی سی۔ اوس رکھیل بن کے رہن لئی ہزار
 روپے مہینہ، الگ فلیٹ تے دیکھ بھال لئی نوکر منگیا سی۔ اوہ سنا ہویا تر بھک
 کے اٹھ بیٹھا۔ دن چڑھ چُچیا سی۔ بیڈ روم چوں باہر آون لگیاں اوس رشتہ
 کمرے وچلی کھی تے تنگ کے اپنے آپ نوں آکھیا، ”بیوی نال دی بائی تاں
 پھیر وی سستی ای رہے گی۔“

ورھیاں توں پچھوں اک دن، جدوں سورج اوہدے سر توں تِلک کے پٹھ
 تے پُنج گیا سی، اوہدی آپنی زبان ای دنداں پٹھ آکے چبی گئی۔ اوس دی بیوی
 دا چہرہ کولڈ سٹورج دے پُرانے آلو ورگا ہو گیا سی۔ اوس کپڑیاں تھلے لکے
 بیوی دے ننگے تن نوں وی گھوریا۔ بیوی دا جسم خمیرے آٹے دی طرحاں سی
 تے چھاتیاں فوجی دیاں جرباں ورگیاں۔ اوسنوں کچیان جیسی آئی۔ بیوی بے
 شک پتر تاں کدی وی نہیں سی، پر ہُن اوہ ٹولکا وی نہیں سی رہی۔ اوہ ویڑھے
 وِچ گڈیا کھمبا بن گئی سی۔ اوہ کئی ہوئی پتنگ بن کے کھبے دیاں تاراں نال اُلجھ
 گیا سی۔ ہُن پتنگ دے پائوں توں پہلاں کوئی نجات نہیں سی۔

اوس نے بے وسی نوں کھبے دے پیراں کول رکھ دتا تے بتیاں جگن
 پچھوں جان لئی اٹھ کھلوتا۔

”کتھے چلے او ایس ویلے؟“ بیوی نے سدھا اوہدیاں اکھاں وِچ جھاکیا۔

”بس..... ایدھر ای ذرا.....“

”ایدھر کیدھر؟“

”بس..... اینویں گھمن پھرن۔“

”ایہہ گھمنا پھرنا ہمیشہ رات نوں ای ہوندا اے؟“

”گھر ویہلا بیٹھا کیہ کراں؟“

”تہانوں ہُن میری لوڑ نہیں رہی نہ؟“

اوہ حیران ہو گیا۔ ایہہ اوہدے دل دا بھیت سی، بیوی تک کیویں پُنج

گیا؟ اوہ جھوٹھا جیہا ہسیا، ”توں تاں ایویں شکی ہوئی رہنی ایں۔“

”آخر سناگو چر چلے گا ایس طرحاں؟ میں ہور.....“ خاوند دی گل ان گولی

کر کے اوس جھکی آواز وچ اکھیا تے پھیر زبان دب لئی۔ گوانڈھیاں دے
گھراں دیاں کندھاں اوہناں دے ویرھے ول جھک آئیاں سن۔ اوس ہولی جیسی
اکھیا، ”بہتا ہنیرا نہ کریو۔“

آخری گل اوس نے جیویں خاوند نوں نہیں جھکیاں کندھاں نوں آکھی
سی۔ کندھاں پہلاں وانگ ای سدھیاں کھلو گئیاں سن، جیویں اوہدے اپنے
مکان دیاں کندھاں گوانڈھیاں دے ویرھیاں ول نیوں کے مُرتن جلدیاں
سن۔ اوس تسلی داساہ لیا۔

ایس تسلی وچ رات دینہوں دا رتھ ٹھیک چلدا رہیا، پر اوہ جیویں رتھ
دے پہیاں بیٹھ آکے چتھیاں گئیاں لتاں والے کٹا کتی سن۔ اوہ چل نہیں سن
رہے، پھلیاں لتاں نوں گھسیڈے رینگ رہے سن۔ مونسلا دھار بارش بہت
دناں توں ہوندی رہی سی۔ ایس جھڑی توں پھوں دھپ بگی تاں ہیرا منڈی
دا اک چُبارہ کڑک گیا۔ اوس دی بیوی دے ہڈاں وچ پتہ نہیں کیہی ٹھنڈ بیٹھ
گئی سی، اوہ کُجھ دن بیمار رہی تے پھیر چل بسی۔

اوہناں دے رشتے دا کلنڈر کندھ تے تاں ہمیشہ لکھدا رہیا سی، پر کدی وی
نواں نہیں سی۔ تے ایس نوں سدا نواں کلنڈر مٹھن والے مرگ تے آئے بیٹھے
سن۔

کل تک دوہاں دے ماپے بہت خوش سن۔ اکناں دی دھی راج بھوگ رہی
سی تے اکناں دے پُت دی بیوی چاؤل مَن کرن توں پھوں دی سی! لوک
اوہناں دے پھل دُنیاوی جوڑا ہون دیاں گلاں کر رہے سن۔ نہ پُوریا جان والا
کھپے پئے گیا سی خاوند دی زندگی وچ۔

لوکاں دیاں گلاں تے اوہنوں کوئی حیرانی نہیں سی۔ اک دُوجے دے
گھراں وِچ اوڑو جاں شاڑو وِچ وجدے راگ نوں سمپورن سپتک سمجھنا اوہناں
دے سُھاء وِچ سی۔

اوہ گوڈیاں اُتے ٹھوڈی ٹکائی چپ چاپ بیٹھا ہویا سی۔ بیوی دی موت دا
غم بارشاں توں پچھوں ڈھین والے چُبارے دے افسوس نال ملدا جُدا سی۔
اوس دی سوچ کسے جَلب وِچ پھس گئی سی..... پُرانے چُبارے ڈھین پچھوں
نویں چھیتی چھیتی تال نہیں بن جاندا۔

چانچک اک خیال برسات توں پچھوں دیاں کھمباں وانگ آگیا..... ڈگا چُبارہ
مُڑا سُرے، نہ اُسرے، پر بدلیا تال ہمیشاں ای جاسکدا اے۔
آپنے کھول دے باہر اوس بھب ماری تے کھول دے اندر کھل کے ہسیا۔

مثنوی شمس تبریزؒ تے مثنوی فرید الدین عطارؒ

پنجابی زبان دی امیری ازمان لئی فارسی متن نال

مولوی شاہ دین دے کیتے منظوم پنجابی ترجمے نوں پڑھ کے دیکھو
ایہہ کتاب وی مدتوں توں نایاب اے، تئیں پڑھنا چاہوندے او تال
جھٹ رابطہ کرو

سُچیت کتاب گھر

فلیٹ نمبر 11، شرف مینشن، 16 کونیز روڈ، لہور۔ فون نمبر 6308265

شوہ بُلھا گھر اپنے آوے

گئی راتی کوئی ملی اوپری گل نہیں ہوئی۔ اسماں ساریاں رُل مل کے روٹی
کھاہدی، پے دیر تا میں شرارتاں کرنے رہے تے اسی سردیاں نیاں مچھٹیاں نا
پروگرام بڑھانے بڑھانے سوں گئے۔

راتی نا ڈوایا تریا پھر ہوسی جدوں، اپن چیتی میری اکھ کھل گئی۔ انج لگا
جیوں مانہ کسے جگایا ہووے۔ یا میرے متھے تے ہتھ رکھیا ہووے۔ میں اٹھ
کے بہہ گیا۔ سارے گھر والے آرام نال تے ہوئے ہے۔ برے میری پندر
وران ہو گئی تے میں پدھرک کے اٹھ کھلوتا۔

چنبیلی نی خشبو ہر پاسے بھری ہوئی ہئی۔ شاید راتی، باہر والا دروازہ کھلا رہ
گیا ہیا۔ اس خیال مانہ ہور پریشان کر دتا۔

میں گرم دھسہ لھوینٹیا ہویا محتاط قدماں نال ڈیڈھویں تک کُر کے آیاتے
ایسہ تک کے حیران رہ گیا کہ ڈیڈھویں نا بُوہا کھلا ہویا ہیا۔ کسی ان ڈٹھے
خوف نال میں سارے گھر نے بلب روشن کر دتے۔ پلنگ تلے تے پردیاں نے
پچھے تک کے ہر طرح نا اطمینان کر لیتا۔ ہر شے اپنی جاگھاں تے ہئی۔ برے
طبعیت وچ ہگ بے چینی جیسی ہئی تے چنبیلی نی خشبو ہر پاسے بھری ہوئی
ہئی۔

میں حیران کھلتا ہویا ہیاں۔ وت انج لگا جیوں ڈیڈھویں وچ کوئی ہیا تے
 نئے بُہا کھول کے باہر بکل گیا اے۔ میں بی بغیر سوچیاں سمجھیاں باہر نکل
 گیاں۔ اج موسم نی، پہلی برف باری ہئی۔

چنے نی چاننی وچ، میں مکیا کہ راتی پیون والی برقاں تے انسانی قدماں نے
 تازہ تازہ نشان ہے۔ کوئی ننگے پیر چلنا دُور بکل گیا ہیا۔ ایسہ کون ہو سکنا ہیا؟
 کُجھ سمجھ نہ آیا۔ یا شاید میں پندرہاں وچ ہیاں۔ حیران تے ششدر مُرنا چاہنا
 ہیاں کہ باہر والے برانڈے وچ میں اُساں کھلوتیاں مکیا۔

اُوہ گوکی ہئی۔ بلا شک و شبہ ویرہ سال پہلوں نانک نقشہ۔ اُوہ بالکل اوجھی
 نی اوجھی ہئی۔ اس نال کھیڈنیاں، لڑنیاں جھگڑنیاں تے اُساں چڑانیاں ہویاں
 میرا بچپن گزرا ہیا۔

اُوہ پیروں واہنی، سجری برقاں تے کھلوتی ہوئی گوکی ہئی، تے اس نے
 ہتھاں وچ چنبیلی نا ہار ہیا۔ میں حیران کھلتا، اُساں مکیاں رہیاں۔ اُس نا مٹھا،
 تے سچے ہوئے ہوٹھ اوجھے نے اوجھے ہے، تے ایہناں ویرہاں سالاں وچ
 میرے برے نے سارے وال چٹے ہو گئے ہے۔

اُس ویلے فجری دیاں اذاناں پنیاں ہونیاں ہیاں۔
 میں اُساں دوڑ کے روکنا چاہیا تاں روک نہ سکیا۔ اُوہ برقاں اُتے تڑنی وینی
 ہئی۔

میرے پیر برقاں وچ کُجھے ہووے ہے تے اُوہ کدھر دُور بکل گئی ہئی۔
 جدوں تک دیہوں نہیں نکلیا، میں اُتھے ای کھلتا رہیا۔ چنبیلی نا ہار گلے
 چوں لاه میں پرت پیا۔

اس ویلے میری تربیت جاگ چکی اے تے باورچی خانے وچ کھلوتی ناشتہ
پئی بڑھانی اے۔

اُس میرے کولوں نہیں پچھیا کہ میں کدھر بھل گیا ہیاں۔
میں اوہ دیہاڑے یاد کرنا واں، جدوں گوکی نا دیتا ہویا کڑا اپنی بانہواں وچ پا
کے اپنے کالج نے بورڈنگ ہاؤس وچ پھرنا ہیاں۔

جدوں اجی نا خط ملا ہیا تاں میرے وہم وگمان وچ ملی نہیں ہیا کہ ایہہ
سبھ کجھ اتنی جلدی ہو ویسی۔ میں تاں گوکی آں کدے رنج کے سچیا ملی نہیں
ہیا۔ میں تاں اکثر اُساں کئی کئی گھنٹے انتظار کروایا ہیا۔ ملنے نا وعدہ کر کے بھل
وینا ہیاں۔ برے ایہہ سبھ کجھ ہونا ہیا تے ہو کے رہیا۔

ہاؤس وارڈن نے کمرے وچ بہہ میں چھٹی نی درخواست لکھی تے
گرائیں دائیں بھل پیاں۔

میں اجلا جرنیلی سڑکاں تے لتھا ای ہیاں کہ کیا آجڑی مل پیا۔ اُس ڈنگراں
واں اُتھے ای چھوڑ کے میری کتاباں تے کپڑیاں نا بھریا ہویا اٹیچی برے تے چا
گھداتے اگے اگے ٹر پیا۔ آکھن لگا:

”نیکا۔۔۔۔۔ غریب غرباء نا کیہ اے۔ بس اسی طرحاں گزر وینے دن۔“

”اوے، کون گزر گیا اے۔ کجھ بول ملی؟“ میں پچھیا۔

آکھن لگا، ”خدا تمداں حیاتی دیوے۔ بس ای سمجھ کہ فیجے گھمار نے گڑی

گوکی گزر گئی۔“

”گزر گئی؟ برے کیہوں۔“

”بس پترا، جدوں تیراں ورھیاں نی گڑی، کسی بڈھے ٹھڈے نال ویاہی

جَلے تاں گُزرای گئی ناں۔“

گراں پُہنچا واں، تاں حضرے نے سنجیاں دسیا کہ جس دیھاڑے میرے
اجی آں پتہ لگا اے تاں اُس نے اگلے دیھاڑے اوہناں فیجے تے اس نی دھیو
گوکی آں مستان شاہ نے دربار نے پچھواڑیوں برآمد کر کے پہلوں تاں گجھی مار
دوائی اے تے اس توں بعد اُسی راتی گوکی نا نکاح پڑھوا دیتا۔

میں ایسہ سُن کے حویلی دائیں مڑ پیا۔

برے گوکی آں میرے گراں آنے نی اطلاع مل چکی ہئی۔ اوہ اپنے
گھروں بھل کے ساڈی اچی ماڑی تے جا بیٹھی تے رورو کے میری ماؤ آں آکھن
لگی:

”نی مائے! او مائے!! تیرے روشن داناں وِچ بیٹھی رہساں، کدھر نہ
ویساں۔ مانہ اتھے ای بیٹھی رہون دے۔“

برے اُس نی کسے نہیں سُنئی۔ ساڈے نوکراں اُساں کچھ کے تلے لاہیا تے
اُس نے گھر چھوڑ آئے۔

میرے اجی میری بانہواں چوں اُس نا دیتا ہویا کڑا لاه گھداتے اپنے مُنشی
نال مانہ دوبارہ شہر بھیج دیتا۔ مَن میرے گراں وینے تے پابندی ہئی تے بورڈنگ
ہاؤس وِچ میرے کول اُس نیاں دیتیاں ہویاں دو ای نشانیاں ہیاں۔ موتیے نا ہار
تے چنبیلی نی عطراں نی ہک بچی جیسی شیشی۔

موتیے نا ہار سکنیاں سکنیاں سگ گیا تے عطراں نی شیشی میں کتاباں والی
الماری وِچ لگا دتی۔

دیھاڑے گزرنے رہے تے وِت امتحان آگئے۔ میں سبھ کچھ بھل بھل گیا۔

دھیان ای نہ رہیا کہ کتاباں نے پچھے ہک بچی جیسی عطر اں نی شیشی لگا کے رکھی
ہئی۔

امتحاناں توں بعد بھینڑوں نی شادی ہئی۔ میں گراں کھنچ کے انتظامات وچ
لگ گیا۔

شادی والی رات ڈیڈھویں چوں بکلیاں ہویاں میں اُساں آخری وار تکا ہیا۔
اوہ ہسٹیاں کھیڈنیاں گڑیاں نے پچھے ہوئے ہوئے پئی ٹرنی ہئی تے اُس اپنے
تے ہوئے پترے آں موڈھے نال لایا ہویا ہیا۔

میں اُس نا سا مھر اں کس طرحاں کراں سا، جلدی نال باہر بکل آیا۔
تھوڑے دن پہلوں میری بھینڑوں مانہ دسیا اے کہ اُس کول میریاں
پیتیاں ہوئیاں سگرٹاں نے ٹوٹے ہن ٹی پئے ہوئے ہن۔ جدوں سارے گھر
والے سوں وینے ون تاں اوہ سگرٹ نے ٹوٹیاں نا ڈبہ کڈھنی اے۔ ہکی ہکے
ٹوٹے آں ہوٹھاں تک آنی اے تے اوہناں واں سنبھال کے رکھ گھینی
اے۔ آکھنی اے، وفا تاں بے وفا نال ای کیتی وینی اے ناں۔

میں ٹی کدی چنبیلی نا عطر گھر نہیں آندا۔
برے اج موسم نی پہلی برف باری اے تے گھر وچ ہر پاسے چنبیلی نی
خشبو بھری ہوئی اے۔

پدسی کالی مچھی

(2)

”لے کیویں بھلی سکینیاں؟ توں تاں ساڈیاں اکھاں کھول دتیاں نیں۔“

اسیں پھیر وی ملاں گیاں تینوں۔ ساڈیئے بہادر سہیلے!“

پدسی مچھی جھال دے اُتے اپڑ گئی تے اوہنے ہٹھاں پانی دے مہاں تال

وچ چھال مار دتی۔ پہلاں تاں جیویں اوہدے ہوش ای مارے گئے، مُر

چھیتی ای اوہ سمھل گئی تے بے بے گاؤن گاندی تاریاں مارن لگ پئی۔ اینا

چو کھا پانی اوہنے کدیں نہیں سی ڈٹھا۔ بھیاں بھیاں ہزاراں ڈڈیاں پھر دیاں پنیاں

سن۔ اوہناں پدسی کالی مچھی ڈٹھی تاں اوہدے آن دوالے ہوئیاں، ”ایہہ کیہ

شے آوڑی اے؟ ہاں بئی کون ہونی اسں توں؟“

پدسی نے پل دی پل اوہناں نوں جانچیا تے آکھن لگی، ”ایڈیاں جھیدیاں

کاہنوں کر دیاں او۔ میں پدسی کالی مچھی آں۔ تئیں کون کون او؟ دسو وی تاں

سسی، ساڈی دوستی وی تاں ہو سکدی اے۔“

اک ڈڈی تلک کے آئی، ”اسیں ڈڈا اکھوانیاں آں۔“

دوجی بولی، ”عزتاں تے وڈیاں شانناں والیاں!“

اک ہور بولی، ”ساتھوں ودھ سوہنا سارے جگ وچ کوئی نہیں! اسیں

کوئی تیرے وانگ کوجھیاں کونجیاں آں۔“

کالی مچھی اچھھے تے غصے نال اوہنوں جکیا تے کہیا، ”ایہہ گمان تہانوں
 کتھوں ہو گیا اے نی؟ پر کوئی نہیں، تہاڈی عقل ای اپنی اے۔“
 ڈڈیاں نوں تاں جیویں اک لگ گئی چانگھریاں بولیاں، ”ساڈی عقل؟
 تیرا مطبل اے اسیں.....“

”تے ہور کیہ؟“ مچی مچھی اپنی گل ٹوری رکھی، ”عقل ہوندیو جے تاں
 پتہ ہونا سی دُنیا وِچ ہور وی لوک ہن تے اوہناں نوں آپنیاں شکلاں تے پوری
 پوری تسلی اے۔“

ڈڈیاں تے اصلوں ای وِپھر گئیاں سن۔ اوہ ایس سچ نوں مننا نہیں سن
 چاہوندیاں۔ وِچوں اک جنی بڑی سیانی بن کے کہن لگی، ”مچھی صاحبہ، سانوں
 کیہ پئی اے دُنیا کچھن دی۔ اسیں تاں اتھے ای رج رج کے سیلاں کرنیاں
 آں۔“

”بنا شک کہ“ اک ہور ڈڈی بولی، ”سانوں تے آپنا پتہ اے یاں اپنے
 ماپیاں دا، بس۔ تے ہور کیر مکوڑ جیسی ہوندی اے، جیہڑی کین سچ نہیں
 آوندی۔“

پدسی مچھی بڑی حیران ہوئی، ”ایس تلاؤں کدیں باہر گئیاں ہوووتے تاں
 اے نا۔ اُنج تئیں گلاں ساری دُنیا دیاں کیتی آوندیاں او؟“
 ”..... تے ہور وی کوئی دُنیا ہے بھلا؟“

”کدیں اپنے آپ نوں اینا ای پچھ پھڈو پئی آہ جیہڑا پانی چھالاں ماردا پیا
 اے ایہہ آندا کتھوں اے؟“ اوہنوں اکدم بڈھڑے گھوگل مچھے دا چیتا آگیا،
 اوہنے اک گل آکھی سی۔ پدسی مچھی نے ڈڈیاں نوں دسیا، ”پانی توں باہر وی

بڑیاں تھواں نیں، لمیاں چوڑیاں۔“

”اوہ کیکھڑیاں؟“ ڈڈیاں رولا پا کے پکھیا، کُھ تان وچوں اُچی اُچی ہن وی

لگ پئیاں، ”جاشڈا اُن کسے تھان دی! پانیوں باہر وی کُھ ہو سکدا اے؟“

پدّی کالی مچھی سمجھ گئی پئی ایہناں نال مٹن دا کوئی فائدہ نہیں۔ پر جاندیاں

جاندیاں ایہناں دی ماں نوں تان مل لینا چاہیدا اے۔

اچن چیت اک اُچی ساری کُر کُر دی واج نے اوہدا تراہ ای چاکڈھیا۔ تلاء

دے کنڈھے وڈے سارے پتھر اُتے اک موٹی ڈڈ بیٹھی ہوئی سی۔ اوہ پانی وچ

دھرک مار کے تردی ہوئی آئی، ”میں اُول ایہناں دی ماں۔ کیہ آکھنا ای؟“

”اُو اماں جی!“ پدّی مچھی نے بڑے ساو پنے نال آکھیا۔

ڈڈ بولی، ”لگ گیا اے تیرا داء ایہناں معصوماں نوں بھیردی متے لان دا۔ پر

توں مینوں نہیں چار سکدی۔ منگتی نا ہووے کسے تھان دی! میں وی بڑے چر

لا کے مجھ لیا ہویا اے پئی دُنیا جنی وی ہے ایہہ تلاء ای اے۔ جا اپنے راہ

پو۔ اینویں بالال دی مت نہ پئی مار۔“

”سارا ویلا گال ای چھڈیا ای۔ سندی توں اک وی نہیں کسے دی،

سکھنا سواہ تے مِٹی اُو!“

مائی ڈڈ اوہنوں اڈ کے پئی جیویں جھن لگی ہووے۔ اوہ وی اگوں رج تر کھی

سی چھیتی نال پانی وچ تلک گئی اپنے پچھے میل تے کیر مکوڑ دا بدل چھڈدی

ہوئی۔

وادی پہاڑاں دی جھولی وچ دُور تائیں پھیلی ہوئی سی، ایٹھے آکے ندی وی

چوڑی تے دُونگھی ہو گئی سی۔ پانی وچ ہور وی زور آ گیا سی۔ پہاڑ دی چوٹی

توں ندی پھیر وی رسی واکن ای دکھالی دیندی سی۔ اک تھاں پہاڑ دا پہاڑ ای اتوں ڈھے پیا ہویا سی۔ ایہنے پانی نوں دو پھاٹ کر دتا سی۔ ایہدے اُتے اک وڈا سارا کر لاما پیا ڈھپ سکی آوندا سی۔ ہیٹھاں پانی دے نال ای ریڑ اُتے اک کیکڑا تازہ تازہ شکار کیتا ڈڈو کھاندا پیا سی۔ پدسی مچھی نے نیڑے اپڑ کے ویکھیا تاں اوہدی جند ہوا ہو گئی۔ اوہنے وِتھ توں ای کیکڑے دا احوال لیا۔ کیکڑے اوہنوں اکھ دی ٹھروں جھاکیا، ”بڑی تمیز آلی ایس توں۔ آرا نہ آجا۔“

”لے! میں تاں حالے دُنیا ویکھنی اے!“

”ایڈی وڈی نوں کاہدا ڈراے؟“

”میرا ڈر کوئی پھوکا نہیں۔ میں پوری طرحاں دیکھ سمجھ کے ای گل کرنی

آں۔“

”چنگا پھیر کیہ ویکھیا سمجھیا اے توں، جیہڑا میرے کھا جان دا ڈر پئے گیا

اے تینوں؟“

پدسی کالی مچھی نے بُر کی بنے ڈڈو ول اشارہ کردیاں کہیا، ”میںوں بے وقوف

پیا بنانا ایس!“

”تیرا مطلب اے ایہہ ڈڈو؟“ کیکڑا بولیا، ”ہے کے نابالاں والی گل!

ایہناں نوں تاں میں ایس لئی شکار کرناں پئی ایہہ ہنکارے ہوئے نہیں بڑے،

اکھے دُنیا تے ساتھوں ودھ سوہنا کوئی ہے ای نہیں۔ میں ایہناں دا رُگ

بھرناں پئی دیکھ لین دُنیا دی اصل طاقت کون اے! تینوں کیہ پئی اے ڈرن

دی۔ آمیری بیسی مچھی۔ آجا میرے کول۔“ ایہہ اکھ کے کیکڑے نے ہولی

ہولی اوہدے ول ودھنا شروع کر دتا۔ اوہدیاں ٹنگاں تے وجود نوں دیکھ کے ڈر

”اوہ کیوں؟“

”جدوں وی اوہناں اُتے جال پیندا اے اوہ ساریاں رل کے زور لاندیاں
نیں تے جال سمندر تھلے لے جاندیاں نہیں۔“

سُچیت کتاب گھر

توں ملن والیاں ہور ان ملیاں کتاباں

قصیدہ بُردہ شریف : محمد بُصیریؒ / منظوم پنجابی ترجمہ : محمد شاہ نیک عالم

مجموعہ وظائفِ چشت : منظوم پنجابی ترجمہ : مولوی سلطان محمود سلطان

معراج نامہ : قادر یار

سوہنی مہینوال : ہاشم شاہ

چٹھیاں : مولوی غلام رسول

سپتر بلاس : سادھو دیا سنگھ

پتہ : فلیٹ نمبر 11، شرف مینشن، نزد دربار شریف شاہ عنایت قادریؒ،

16 کونینز روڈ، لہور

مک

مال مر جائے تاں اک ای رشتہ مُکدا اے تے پو مر جائے تاں
 سارے ای رشتے مگ جانڈے نین! ممتاز دا پو وی مر گیا سی تے پو وی
 اجیہا جیہڑا راج کے بھلا مانس تے چٹ کپڑیا۔ اوہ ہمیش سدھے راہ ٹرن
 والا بندہ سی۔ نوکری وی کھڑکا و جا کے کیتی۔ کوئی ہور ہوندا تاں جیہو
 جیہی نوکری سی راج جائیداد بناوندا پر اوہ کدی وی پٹھے سدھے طریقے نال
 پیسے کماون لئی تیار نہ ہویا۔ لڑائیاں بھڑائیاں وچ کھڈے لائن لگ کے
 اوکھیاں سوکھیاں پنچی سال پورے کیتے۔ کمیونیشن تے جی پی ایف دے
 پسیاں نال ماڑا جیہا مکان چھت لیا تے اک آڑھتی کول منشی پنا کرن لگ
 پیا۔ منشی پنے دی تنخواہ تے عینشن رلا کے گھر دی دال روٹی مُردی رہی۔
 ناظراں بی بی جدوں وی آن والے کل دی گل کیتی تاں بھروس یقین
 نال آکھنا:

”رب سوہنا مالک اے! اوہ سبھ جاندا اے۔ آپے ای کوئی سبب لا

دیوے گا!“

”مالک تاں رب ای اے، پر اوہنے کدی کسے دے مونہ آپ

برکیاں نہیں دتیاں۔ آکھدے نیں، حیلے رزق، یہانے موت۔ کُجھ کرو

گے تاں سبب لگؤ۔“ ناظراں ملی ملی ٹوکنا۔

”توں تاں جھلی ایں، جتھے لوڑ پوے اوہ آپوں ای بُر کیاں دیندا اے!
اینویں نہ جھوریا کر۔ رب دا شکر کر، کنیاں توں چنگے آں۔“ صابر آکھنا۔
”ایہہ تاں ٹھیک اے۔ پر کل نون گڑیاں دے ویاہ کرنے نیں۔ ٹوم
ٹلا، بھانڈا ٹیڈا تے ہور کئی ہک سگ تاں داج وچ دینا ای پینا اے۔“
ناظراں گل ٹورنی۔

”حالیں بڑی دیر اے توں بالاں نوں گوہ نال پڑھن دے۔ پڑھ لکھ
جاون گیاں تاں اپنے ورگا کوئی انگ ساک ٹول کے جہاں کپڑیاں وچ ٹور
دیاں گے۔“ صابر گل مگاونی۔

ناظراں سن کے کوسدیاں بلدیاں گھر دے کم کار لگ پینا۔ صابر بالاں
نون سد پڑھان لگ پینا۔ اوہنوں ایہہ فخر اکا ای نہیں سی کہ اوہدا اکواک
پتر اے تے اوہ وی چونہ دھیاں توں نکا۔ نہ ای ایہہ پریشانی سی کہ
دھیاں دھریکاں وانگ ودھدیاں پتیاں نیں۔ اوہناں دے ویاہ وی کرنے
نیں تے جد اوہ چاچک مویا تاں گھر وچ اوہدے بھروسے یقین توں اڈخدا
والی کوئی شے نہیں سی۔ ہاں، رشتے دار بے بہا سن تے سن وی نہتے وڈے
وڈے لوک! پر اوہناں کول ناظراں ملی ملی نون دین لئی کجھ وی نہیں سی۔
کجھ ہے سی تاں جھوٹھیاں تسلیاں سن، پر ایہناں نال نہ ای ویلا لگھدا اے
تے نہ ای ڈھڈ تندور دی اگ بھدی اے۔

چالیہے تیک تاں دیہاڑے کجھ دھرو لنگھ گئے۔ اگوں ویرھے بھکھ ننگ
نخن لگ پئی۔ ساریاں توں وڈی ممتاز سی جیہنے پی ٹی سی دا امتحان دتا ہویا

سی تے سبھ توں نکا فرحان حالی مسالوں کو پنجاں سالوں دا سی۔ انگاں
 ساکاں وچوں کوئی وی اوہناں دی لوڑ پوری کرن نہ بوہڑیا۔ آڈھی
 گوانڈھی ویلے کویلے اوہناں دے حال اُتے ترس کھا کے ماڑی موٹی لوڑ
 پوری کر دیندے سن۔

ممتاز وڈی وی سی تے حساس وی۔ پو مریا تاں اودوں اوہنے پی ٹی
 سی دا امتحان دتا ہویا سی تے پو مرے نوں چار گھنٹے ہونے تاں اوہدا
 نتیجہ بکل آیا، جیہدی ممتاز نوں ڈاڈھی تانگھ سی۔ اوہنے سوچیا سی کہ نتیجہ
 آوندا اے تاں اوہ کسے سکول وچ اُستانی لگ کے گھر دا سارا بھار چک
 لوے گی۔ رب کیتا تے فیر سوکھ ای سوکھ اے۔ اوہنے ہر وار نوکری لئی
 عرضی بھیجی، نمبر وی چنگے سن۔ پر اوہدے توں گھٹ نمبراں والیاں
 گڈیاں نوں نوکری لبھ جاندی تے اوہ اُنج دی اُنج ای پرائیویٹ سکولے پنچ
 سو دی نوکری کردی رہی۔ ناظراں ملی ملی وی چئیر مین ہوراں گھر کم کرنا
 شروع کر دتاتے گھر دا آٹا لون ٹرن لگ پیا۔ دوویں ماں دھی کوشش
 کردیاں کہ کسے نہ کسے طرحاں جوڑ جاڑ وڈھی لئی چار چھلڑا اکٹھے ہون تاں
 کسے نوں دے دوا کے نوکری لبھ جائے پر گنجی نہائے گی کیہ تے نچوڑے
 گی کیہ والی گل سی۔ گھر وچ کوئی ٹوم چھلایاں ہور کوئی ایہو جیہی شے
 نہیں سی، جیہڑی ویچ وٹ کے رقم اکٹھی کیتی جاسکدی۔ اخیر تھک ہار
 دوویں ماں دھی ڈھیری ڈھا بیٹھیاں۔

اوس دن اگ دی تھاں پنجمیری لہن والی گل بن گئی تے ناظراں
 نوں رہ رہ صابر بہشتی چیتے آون لگ پیا، جیہڑا آہندا ہوندا سی :

”رب سوہنا آپوں ای کوئی سبب لا دیوے گا!“

سبب لگ ای گیا۔ اودن چنیر مین ہوراں دے گھر محکمہ تعلیم دی ڈی او آئی ہوئی سی۔ چنیر مین ہوراں اوہدی ول ٹہل سیوا کیتی۔ کھان پین والیاں شیواں لے کے ناظراں بی بی نوں گھڑی مڑی اندر جانا پیندا سی۔ آوندیاں جاندیاں گل سُنڈیاں اوہنوں پتہ لگا پئی اج کل وچ اندر کھاتے پی ٹی سی اُستانیاں بھرنی کرن دے آرڈر کرنے نہیں۔ چودھری ہوریں وزیر دے نک دا وال سن۔ ایس لئی وزیر ہوراں دے آکھن اُتے اوہ آپ چودھری ہوراں کول آئی سی۔ ایہدے توں اڈ کوئی حصے پیتاں دی گل وی ہو رہی سی۔ لین دین تے کسں کچھ ہو! ناظراں دی سوئی بھرتی اُتے ای اڑ گئی سی، باقی دیاں گلاں اوہدے مطلب دیاں نہیں سن۔

ناظراں بی بی ترکالاں تیک اڈیکدی رہی کہ ڈی او جاوے تاں اوہ چودھری ہوراں نال ممتاز دی نوکری پاروں گل کرے پر اوہناں دیاں تاں گلاں ای نہیں سن مُکھیاں۔ تھک ہار اوہ سویر اُتے گل پا کے چھٹی کر آئی۔ اوہنوں پک سی کہ چودھری ہوراں دے آکھیاں مڑی اُستانی لگ جاو گی۔ ساری رات سُنڈیاں دی کھیڈ وچ لنگھا کے بھلے اوس ممتاز دے کاغذ نال لئے تے چودھری ہوراں دے دفتر جان لگیاں اوس جیرا کردیاں آکھیا:

”چودھری جی! ایہہ میری دھی دے کاغذ نہیں۔ اوہنے چنگے چوکھے نمبراں وچ پی ٹی سی کیتی اے، تہاڈے ہتھ وس اے، ڈی او نوں آکھ کے اوہنوں نوکری لوا دیو۔ تہاڈا ایہہ احسان رہندی حیاتی یاد رکھاں

گی۔ اسیں سارا ای ٹیر تہانوں دُعاواں دیندے رہواں گے۔“

چودھری ہوراں اوہدی گل سُن کے اوہنوں گوہ نال ویکھدیاں آکھیا،

”پتہ ای، نوکر کرانا کیڈا اوکھا اے۔ تہبا پیسے لگدے نیں!“

”تہاڈی گل ٹھیک اے پر اوکھا تاں ایہہ میری جیہی غریبڑی لئی

اے، جیہدی نہ کوئی ٹھاہر نہ پلے دھیلا۔ تہاڈے لئی تاں ماڑا جیہا کم

اے۔ تسیں گھٹ کے آکھو تاں ڈی او تہانوں کداں نہ کر سکی اے۔

ساڈی کسر کسے تگلڑے جی کولوں کڈھا چھڈیو!“ ناظراں للاں لیدیاں

آکھیا۔

چودھری ہوراں ہندگو سوچ کے آکھیا، ”اچھا گڑی دے کاغذ دے

دے۔ میں گل کراں گا۔“

”چودھری جی! گل نہیں کرنی، نوکری لوانی ہے!“ ناظراں ہتھ جوڑ

ترلا کیتا۔

”ٹھیک اے ٹھیک اے، کاغذ پھڑا جا۔“ چودھری گل مٹائی۔

پنج چھ دیہاڑیاں مگروں چودھری ہوراں ناظراں نوں سد کے آکھیا،

”کل گڑی نوں تن وجے کمیٹی گھر بھیج دئیں۔ میں کل ڈی او کول جانا

اے۔ اوہنے سدیا اے پئی گڑیاں نوں نال لے کے آجاؤ۔ سکولاں وچ

اجکل پھٹیاں نیں۔ پھلیاں تریکاں وچ چارج رپورٹاں بنانیاں نیں۔ آپاں

ایتھوں تن وجے دے ٹرے سارے کم نیڑ ساڈھے چھ ست وجے تیک

پرت پواں گے!“

”جیویں تسیں آکھو! رب تہاڈا بھلا کرے، تہاڈے پے جین۔ تہاڈی

ایس نیکی دا دین میں تاں دے نہیں سکدی۔ رب سوہنا ای بدلہ دیوے گا۔“ ناظراں پلاچک سیساں دین لگ پئی۔

ناظراں دی اڈی بھوئیں اُتے نہیں سی لگدی۔ خوشی اوہدے انگ
انگ وچوں ڈُھ ڈُھ پیندی سی۔ ہر پوے جیہے کھڑاک توں اوہدیاں
نظراں بوہے دے بند بھتاں اُتے کھلو جانڈیاں سن۔ اوہنوں لگدا سی
جیویں ویلا کھلو گیا ہووے۔ گھڑی دیاں سویاں رُک گئیاں ہون۔ ست
سواست، ساڈھے ست! دل اُچھل اُچھل موندہ وچ آوند اسی۔ چاچک
فرحان اُچی اُچی رولا پاوندیاں بُوہا کھولیا تے ”بابجی آگئی، بابجی آگئی“
کہندیاں ماں نوں چممر گیا۔ فرحان دا رولا، چودھری ہوراں دی گڈی،
آنڈھناں گوانڈھناں آپ مہاریاں گھروں نکل ممتاز دے مگر مگر اوہناں
گھر آوڑیاں۔

”ماں صدقے! دھیے آڈر مل گئے نہیں؟“ آس نراس دے رلیویں
نال ناظراں پھُٹھیا۔

”آہو ماں جی! ایہہ نہیں نوکری دے آڈر!“ ممتاز نے آڈراں والا
لفافہ ماں نوں پھڑاوندیاں تھکی تھکی واج وچ ولدا وِتا۔

ناظراں لفافہ پھڑ پھڑ کے سینے لا لیا تے آکھیا، ”رب سوہنیا، تیرا لکھ
لکھ شکر اے۔ میں غریبہنی دی سُن لئی او۔“

ساری گل سُن آنڈھناں گوانڈھناں ناظراں تے ممتاز نوں ودھائی
دین لگ پئیاں۔

”ممتاز! توں کیوں ایس خوشی ویلے چُپ چُپ ایس؟“ اوہدی سہیلی

نسرین اوہنوں کلاوے وچ لے کے پھٹھیا۔

”پندھ کیمہڑا اوتر اگھٹ اے، کدی کدائیں اینا سفر کرن والے دے
تاں ہڈ بھج جاندے نیں۔ سفر نے ای تھکا پھٹھیا اے!“ اوہنے گھٹھی
گھٹھی واج وچ ولدا دتا۔

”میری دھی اٹھ نہالے توں تاں نوکری دے چاء وچ دوپہرے
ان پانی وی نہیں سی کیتا۔ میں چاء ہوانی آں۔ ساری تھکیر لہہ جاندی
اے۔“ ناظراں دھی نوں ہک نال لا متھا چم کے آکھیا۔
ممتاز اٹھی تے تولیہ پھڑ کے نہاون ٹر پئی۔

”بھین ناظراں، رب سوہنے نیڑے ہو سئنی اے۔ تنخواہ ملدی تاں
قرآن پڑھا محلے والیاں دامونہ مٹھا کروا۔“ نسرین دی امی آکھیا۔
”کیوں نہیں بھین، ایہہ کوئی آکھن والی گل اے۔ میں تاں ساری
تنخواہ دی محلے وچ شربنی ونڈاں گی۔“ ناظراں خوشی نال چپہ چپہ اتانہ
ہو کے ولدا دتا۔

”آپنے سارے ای چاء پورے کریں بھیناں۔ رب سوہنا برکت
پاوے۔“ نسرین دی ماں ناظراں نوں گل لا کے آکھیا۔
”بس میری بھینے، ساڈے لئی انج ای دُعاواں کردے رہیو۔“
ناظراں خوشی دے اتھر و پونھدیاں آکھیا۔
”ناظراں بھین انج دس کھاں نوکری لئی پیسے کئے گئے نیں؟“
نسرین دی امی پھٹھیا۔

”بھیناں مینوں تاں نوکری دا ایہہ کاغذ رب واسطے ای لبھا اے!

پتر نوں بھوگن لئی لوٹاں وانگ اُتاولی تھی گئی اے تے یوسف دے انکار تے
 لوٹاں وانگ کھسم کولوں سزا دیوائیس انکاری پتر نوں۔ لوٹاں وانگ زلیخا وی نر
 حاکمی دے زور تے ای نر حاکم دی بیج اوہدے بیٹھوں کھسکا کے اوہدے پتر نوں
 دیونی چاہوندی اے۔ اُتوں نر حاکمی دی منی منوائی شرع وچ رہندیاں وچوں
 آکھدی اے بھناں ایس شرع نوں۔ اوہ نر حاکم دی سیاست تے اوہدی بھکھ
 دی باندھ وچ اے۔ بھکھ سیاست دا تے سیاست بھکھ دا انگ اے، ایہہ پتہ
 ہس۔ مصر دے حاکم اک باتشاہ دی دھی ہوون پاروں ای اوہنوں پرنا یا اے۔
 ایسے باندھ ای زلیخا دے عشق نوں اوہدی میل تا نگھ نوں بھوگ دی بھکھ بنا
 کڈھیا اے۔ یاں انج آکھو جو اوہدا عشق ویاہر دے مول دا پھیت ناہر نہیں تھیا
 سو عشق نہیں رہیا۔ اچھتیں بھوگ دی بھکھ بن ٹریا اے۔ ہاں جس ویاہر ایس
 عشق نوں بھیا اے ایہدا ست گویا اے ایہہ اچھتیں کھوردا وی اے اوہدے
 نال۔ ویاہر نوں مندیاں ماندیاں اچیت ای پھیڑ وی مچاؤ اے اوہدے اندر۔
 مولوی صاحب ہار منن والے نہیں زلیخا نوں عاشق بنایا ہاں پوند۔ سو توڑ
 عاشق ای رکھنا چاہوندے نیں اوہنوں۔ کھسم مویا تے اوہ محللاں وچوں بکل کے
 سڑکاں اُتے پئی رلی۔ حُسن جوانی نین پران و نجاے پر یوسف دی تا نگھ نہ
 و نجاے۔ یاں آکھو نر حاکمی دا دتا درجہ کھسن پاروں زلیخا دی بھوگ بھکھ جھوں
 گئی اے تے عشق مُڑ جاگ کھلوتا اے۔ پر قصے دی ریتل ہنڈ ایس عشق نوں
 ویاہر دا ترور نہیں بن دیندی۔

یوسف نبی دی دُعا زلیخا نوں حُسن جوانی پر تادتی تے اوہ یوسف حاکم نال
 پر بچ کے وت راج محلیں و نجوسی۔ ہیر بن والے راہ تے اوہ تاں پوے جے

قصے یوسف نوں رانجھا بنایا ہووے۔ یوسف رانجھے ہار بھر اوواں دی کھار پاروں
 ای گھروں بے گھر تھیا اے پر اگوں اوہد اراہ ویاہروں باہر ول نہیں ویاہر دے
 دُھر اندر ول اے۔ اوہ کھوہ گھتے نتھاویں بال توں بانھا بنیا تے بانھیوں حاکم۔
 (کھوہوں کڈھن وی اوہنوں گورکھ ناتھ نہیں آیا۔ مالک سوداگر آیا اے۔) اوہدا
 زلیخا نال نینہہ کوئی نہیں۔ اوہ بے انت حسن دا سروپ اے اٹھٹ عاشقی دا
 نہیں۔ سو مولوی غلام رسول زلیخا دی سبک نوں قصے دامول بنا کے اپنے ولوں
 زلیخا دی کہانی نوں یوسف دی کہانی اُتے بھارو کرن دا اٹل تے لاوندے نیں، پر
 قصے دی ریتل ہتر ایس سبک نوں نر مالک رہریت تے نر مالک راج سیاست
 اگے نواوندی اے۔ زلیخا دا اکو اسا عشق نر مالک رہریت نال کھیہندا تے ہے پر
 کھیہہ کے ایس رہریت دے پالنہار مل ویاہر نوں پندا نہیں۔ اوس دی سچیت
 ناری نہیں ہندا۔ اچیت کھیہہ توں نل کے انت سچیت تابعداری وچ نہڑ جاندا
 اے۔ تے قصے دے کتھن وچ عشق دا بھارو ہوون عشق نوں اوڑک ہولیاں
 ہوون توں چا نہیں سکدا سگوں ہولیاں کرن وچ ہتھ ای پواندا جا پدا اے۔

ایسے پاروں قصے وچ زلیخا دا ناں مؤہرے نہیں متے۔ پر وت وی ایہہ
 خبرے مولوی غلام رسول دے زلیخا بارے کیتے اپرالے پاروں اے جو یوسف دا
 ناں مؤہرے ہونڈیاں وی اوہناں دی کتاب نار بولیدی اے ”مولوی غلام
 رسول دی یوسف زلیخا“ تے خبرے ایسے پاروں ای عبدالحکیم دے پرانے قصے
 دی 1914ء والی چھپت دا ناں ”احسن القصص مسما بہ زلیخا پنجابی“ لکھیا گیا۔
 ایہہ وی ہو سکدا اے جو توڑے عبدالحکیم، صدیق لالی، برخوردار تے مولوی
 غلام رسولوں اگیں ہور قصیاں زلیخا دی کہانی نوں کتھن وچ بھارو نہ کیتا

اوہدی سیک نوں اوہدے دُکھ نوں چھوہیا پر پسا ریانہ، وت وی زلیخا دا پنجابی قصے
 وِچ اتارا لوک من وِچ اوہدے ہیر کسی سوہنی بن سکن دی وت دا ایرا جگا گیا
 تے مولوی غلام رسول وی لوک من دا مہاڑ من کے ای زلیخا دے درد نوں
 قصے وِچ بھارو کرن ٹرے پر ریتل ہتر اگے پیش نہ گئیو نیں۔ لوک من دے
 چھوہے سراں نوں آس تے دتیو نیں ادھ چتیں پر روایت دا نبھاتے سچیتا کم ہا
 اوہناں جیہے علمدار بندے لئی۔

کیہ ہوکا دیندا اے قصہ یوسف زلیخا 1870ء دے پنجاب وِچ، انگریز راج
 دے آندے نویں رنگ دے نر مالگی ویہار دے جھب پسر دیاں۔ کیہ ایہہ جو
 ایتھوں دی قصہ کاری، لوک ریت دی شاعری، جنی دی عاشقی نوں ویہار
 نابری دامول بناون والی پرانی کار توں توبہ کر بیٹھی اے کہ ایہہ جو ہن ایس
 نابری دی لوڑ ای نہیں رہی۔ ویہار دے نویں رنگ نے سارے دلدر دُور کر
 دتے نیں۔ یوسف دی حکومت پھیری تھئی اے اناج دے کال نال نہون دی
 حکمت پاروں۔ سیانے حاکم نے جیہدے کول اپنی گل والی رلی سوجھ وی آہی
 بھری فصل ویلے سولے بھان وہاج کے سرکاری بھرو لے بھر لئے آہے تے
 جد اوڑ لگی تاں اوہو ان خلقت نوں وِچ کے خزانہ وی بھریاتے لوک متا وی
 کھٹی۔ جدوں مولوی غلام رسول قصہ لکھن بیٹھے نیں تہ وی ان دی گھنی سوڑ
 آہی۔ ستلج ارار دیاں سرس ضلعیاں وِچ وی۔ پارتے اصلوں کال ہا۔ کیہ مولوی
 صاحب دا کیتا قصہ مت پیا دیندا اے نویں راج نوں یوسف ورگا آہر کرن دی
 کہ نویں راج دے کیتے آہر نوں سلا ہوندا اے پیا اوہنوں یوسف ورگا آکھ کے؟
 یوسف نوں تے مندی وی آہی نویاں حاکماں دی کتاب۔ مولوی صاحب ڈٹھی

سُنی وی آہی ایہہ کتاب آپنے علاقے وِچ پُریاں مشنریاں راہیں۔ بائبل دا
 اُلٹھا وی دولے دیاں پھٹاں تھاواں تے اڑ گیا ہا چروکنا۔ بائبل دیاں کہانیاں
 بھیاں بھیاں پرچیاں راہیں ہزاراں دی گنتی وِچ ونڈیندیاں آہیاں۔ یوسف دا
 قصہ وی دُور پار دیسوں آیا ہا۔ کیہ دُور پاروں آچڑھے انگریز حاکماں دے رنگ
 رُوپ تے تیج وِچ اوہناں دی سیاست تے پر بندھ وِچ کوئی یوسف جھاک بھالی
 اے ایٹھوں دیاں نویاں مالک میلاں، جیہڑی اوہ آگوں خلقت نوں وی دکھاوئی
 چاہوندے نیں؟

پر قصیاں وِچ آکے دُور پار دیاں دے پاتر کتنے دُراڈے ہوندے نیں
 تے کتنے نیڑے ہو کے آپنے بن ویندے نیں ایہہ گل وی ویکھن گوچری اے۔
 نیڑے دُوری دا جاپن وی بھلیو بھلی اے۔ حاکی دوویں داء ورتیندی اے۔
 دُوری تے ہویا ای حاکی دامول۔ حاکم دبیل والا ساک بند ائی دُوری بر اے۔
 کوئی جی دُوجے دی کیتی کسے رنگ وِچ وی آپنے لیکھے نہیں لا سکدا دُوجے نوں
 کسے رنگ آپنے لائے لئی ورت نہیں سکدا۔ جد تائیں دُوجے نوں آپنے نالوں
 اصلوں وکھرا نہ کر لوے۔ ایس اصل دُوری نوں حاکی ایس اصل رنگ وِچ
 نہیں وکھال پرچار سکدی۔ ایہوں کجھ ہور بنا وکھالن پرچارن حاکی دی مجبوری
 اے اوہدی لوڑ اے۔ کدیں اوہ ایس دُوری نوں قُدرت دی بنائی رنگ رُوے
 دی دُوری دسیندی اے کدے علم ہیج تے گن دی۔ کدیں ایس دُوری وِچ ڈر دا
 رنگ بھریندی اے کدیں موہ دا۔ کدیں ایہدا سروپ ڈاڈھ ہے کدیں
 سوہن۔ کدیں زور آوری کدیں چائل چاوڑ۔ پر ایہہ دُوری دبیل نوں پوہ تاں
 ای سکدی اے اوہنوں قابو کرن دا دبیل رکھن دا رچھ تاں ای بن سکدی اے

جے اصلوں نیڑ بن بولے دُوری رہوے پر دِلاں دے اندر گھر کریندی جا پے۔
دِ دل دُوری نوں پُو جن۔ قصیاں دی عاشق مکِ وانی خاکِی دی ایس دُوری دے
نیڑ جن نوں کھیڈ و کھیندی وی اے تے زرواردی پُندی وی اے۔

تہانوں پتہ اے پئی اسیں ہر واری پنچم نوں پنجاہی دے کسے وڈے شاعر دے
ناں کر دے آں۔ ہتھلا پنچم قادریار ہوراں دی ویل اے۔
اوہناں بارے گھٹ اکھری جانکاری اِنج اے

قادریار

جنم : 1802ء مرگ : 1892ء

وسنیک : پنڈ ماچھیے ایمن آباد ضلع گوجرانوالہ

لکھتاں : معراج نامہ، روزہ نامہ، راجہ رسالو، قصہ پورن بھگت، سوہنی مہینوال
تے قصہ ہری سِگھ نلوہ

جو گچھ کر سیں سو گچھ پاسیں

(2- آخری قسط)

لھے شاہ ہوراں دے آکھن مُوجب دُنیا دی حقیقت نوں نہ من اک خود
 فریبی اے جس نوں اوہ ”دلے دے خواب“ آکھدے نہیں تے ایس خود فریبی
 دی تکرری تے وچاراں راہیں گھر دے فتوے نوں بند دے نیں۔ نقطے دی گل
 نوں گھر تے فریب دیاں خیالی محل ماڑیاں وچوں کڈھ کے ایس گھر وچ
 ڈھونڈے نیں:

کر بند گھر دیاں بلباں نوں، کر صاف دلے دیاں خباں نوں
 گل ایسے گھر وچ ڈھکدی اے، اک نقطے وچ گل مہدی اے
 تے جینگر بدھے واس نہیں وسدے۔ بندے تے دُنیا نوں تقدیر دا بدھا
 واس سمجھن کر کے دُنیا نوں کھیڈ آکھن والیاں دی پٹھی سوچ کر کے اوہناں
 دے ہڈاں پئی بے عملی نوں گھر اُجاڑن دا سبب دس والے لھے شاہ اجیہے پٹھے
 وچار رکھن والیاں دی زندگی نوں کھیڈ آکھیا تے کتن والی، جدوجہد دی زندگی
 اختیار کرن دی صلاح دتی:

ایسہ پیکا راج دن چار گڑے، نہ کھیڈو کھیڈ گزار گڑے
 نہ ویہلی رہو کر کار گڑے، گھر بار نہ کر ویران گڑے
 کر کتن ول دھیان گڑے

ہن گھر نوں ویران کرن دی ذمے واری ویہلے رہن تے بے عملی دے بر
پائی اے تے ظاہر اے کہ بے عملی سہ اے عمل دے پھل ہوون دے کج
پک دا۔ کھنباں تے بھروسہ نہ کرن دا۔ دُنیا نوں گوڑ کھانی سمجھن دا۔ تے ایس
بے عملی راہیں ویلے دی قدر نہ کر کے زندگی کھیڈو کھیڈو گزارن نال ایس گھر
نوں ویران کر بہندا اے۔ ایس گھر دی لبادی کتن نال اے۔ پر جس طرحاں
کتن تے چھلی وچکار چرخہ اے اوسے طرحاں عمل دے پھل یاں نپھل ہوون
وچکار وسیب دی ہتر اے کیونجو بے کتن نال چھلی نہ لہوے، عمل بے نتیجہ
رہن، کرنی دا پھل جھولی نہ پوے تے ایسہ گل وی دھیان نوں تھڑکا دیندی
اے اندر پیدا ہوئی بے امید کر کے۔ ایسہ بے امیدی اوس دے بندے
دے وس تے اختیار اُتے ایمان نوں ہلا دیندی اے۔ بندہ دُنیا نوں اپنے وس
توں باہر اک بے حقیقت شے سمجھن لگ پیندا اے۔ ایس ناامیدی دی تلکن
وچوں ہلے شاہ ہوراں کڈھن لئی پھیر اک رمز راہیں اگوائی کیتی اے تے
آکھدے نیں کہ بے عمل بے نتیجہ رہوے، کرنی پھل نہ دیوے تے ایس دا
سبب وسیب وچ پئے وگاڑ وچ لھوتے وسیب دے وگاڑ لئی ٹٹے چرنے دی
رمز ورتی اے۔ جیویں ٹٹا چرخہ چھلی لاہون دے قابل نہیں رہندا ایسے
طرحاں وسیب دا وگاڑ عملاں نوں ونجا دیندا اے :

ڈھلک گئی چرنے دی ہتھی کتیا مول نہ جاوے
تکے نوں ول پئے پئے جانڈے کون لہار سداوے
تکے توں ول لاہیں لہارا، تنڈی ٹٹ جاوے
گھڑی گھڑی ایسہ جھولے کھاندا چھلی اک نہ لاہوے

جے کتن پیداوری عمل اے تے چرخہ پیداوری دا ذریعہ - چرخہ وسیب دے مادی وسیلیاں دی رمز اے - ایہہ اوہ مادی وسیلہ اے جس راہیں کرنی دا پھل جھولی پندا اے - جے وسیب دے ذرائع پیداوری تے اوہناں تے اُسرے اداریاں دا مشین دے پُریاں وانگ آپسی تال میل نہ ہووے یاں وسیب دے مادی وسیلے تے ادارے ڈھلک گئے نیں تے ویلے ویاں لوڑاں پوریان کرن دے قابل نہیں رہے تاں وی عمل ونجا دیندے نیں - کتن دے باوجود چھلی ہتھ نہیں آوندی - گل ہٹ کے پھیر ایسے گھر وچ ڈھک پئی - جس دا کتن پھل نہیں اوہ داج وی نہیں بنا سکدا - ایس طرحاں وسیب دا وگاڑا ہتھ اوہتھے دونہاں جہاناں وچ کم آون والے عملاں دے راہ دا روڑا اے - ایس جہان نول سدھاریاں بنا گلے جہان لئی رخت نہیں وہاجیا جانا - جیویں وسیب وچ پیداوری عمل اکلے اکہرے دا نہیں ہوندا اجتماعی ہوندا اے ایسے طرحاں کتن تے داج رنگاون دوویں اجتماعی عمل نیں - دونہاں دا پھل ہوون وسیب دے وتر ہوون پدھر ہوون نال بنھیا اے - بندے داوس تے ایمان کرنی دے پھل ہوون نال پھدا اے تے کرنی دا پھل مادی وسیلیاں تے بھروسہ کر کے اوہناں نول ورتن نال جھولی پندا اے - مادی وسیلیاں تے بھروسہ اوہناں مادی وسیلیاں بارے علم تے اوہناں نول ورتن دی جاچ نال پیدا ہوندا اے تے ایہہ بھروسہ دُنیا دے حقیقت ہوون تے ایمان نول پکیرا کردا اے -

چرخہ وسیب لئی رمز اے تے وسیب لوکائی داوسایا واس اے - چرخہ پیداوری دا ذریعہ وی اے - وسیب دے پیداوری ذرائع لوکائی وچ پیداوری رشتیاں نول جنم دیندے نیں - ایہہ پیداوری رشتے مالک تے مزارعے دے، آقاتے غلام

دے، صنعتکار تے مزدور دے وی ہو سکدے نہیں۔ بے وسیب طبقیات میلاں
 وِچ وٹیا ہووے تاں سماجی پدھرتے وی لوک ساویں نہیں ہوندے۔ حاکم
 میل بیگانے حق تے قابض رہن لئی محکوماں نوں وچار پکھوں وی نہتھا کردے
 نہیں۔ ایس حد تیکر کہ اپنے آپ نوں حقیر جاننا کملی، کوچھی، روگن سمجھن تے
 گرب کرنا تے اپنے آپ نوں تقدیر دا کھڈونا سمجھنا مظلوماں دے کردار دا عنصر
 بن جاندا اے، جیہڑا حقیقت وِچ مظلوماں بارے ظالم طبقے دی رائے نال پیدا
 ہوندا اے۔ وسیب وِچ پرچلت وچار حاکم میل دے ورتائے ہوندے نہیں۔
 دل وِچ ایس احساس دا اگھڑنا کہ ایہہ اوہناں دی اپنی ذات اے جسے غاصب
 نوں دل وِچ تھاں بنن دی آگیا دتی ہوئی اے لوکائی دوستی ول لے جاندی اے
 اپنی ایس ذمے واری نوں بھلے شاہ ہوراں درد مندی آکھیا اے تے درد مند ای
 دُکھ سانجھا کر کے دُکھ گھٹاؤن دا جتن کردا اے :

درد مند نوں کوئی نہ چھیڑے، جس نے آپے دُکھ سہیڑے

لوکائی دوستی ردِ عمل اے استبدادی صورت حال نوں رضا الہی نال تعبیر کرن
 دا۔ لوکائی دے اک حصے نال ظلم تے بے انصافی دا ردِ عمل اے ظالم نال
 نفرت تے آپس وچکار محبت۔ تے بے ظالم آپ ظلم نہیں کر رہیا کوئی ہور
 اوس ہتھوں ظلم کروا رہیا اے تے پھیر مظلوم دا ظالم دے ہتھوں ظلم کروان
 والے بارے کیہ ردِ عمل ہووے گا تے "عشق حقیقی" دا کیہ مطلب؟ ظالم نوں
 تقدیر دے ہتھوں وِچ کھیڈن والی کٹھ پتلی ثابت کر کے ظالم نوں ظلم دی ذمے
 واری توں پاک کر کے اوہنوں بے قصور تے معصوم بناؤن اوہلے لوکائی نال
 کبھری سجائی لگی ہوئی اے؟ بے بھلے شاہ وی ظالم نوں بے قصور جاندے تے

اوہنوں موت توں کیوں ڈراونا سی :

ظلم کریں تے لوک ستاویں کسب پھڑیو لٹ کھانا
کر لے چاوڑ چار دیھاڑے اوڑک نوں ٹر جانا
تے پھیر جدوں ظالم نے موت دے بھوہ نوں وی نہیں کھنہیاتے اوہنوں
اگلے جہان دے نال نال ایس جہان تے خواری دی پیشین گوئی کیتی :
ظالم ظلموں ناہیں ڈردے، ناہیں خوف خدا دا کردے
آپنی کیتیوں آپے مردے، ایتھے اوتھے ہون خوار
ظالم دی خواری اوس ویاں کرنیاں دی بھرنی اے ایتھے مظلوماں ہتھوں تے
اوتھے رب دے انصاف ہتھوں۔ ایس کر کے بگھی لوکائی دوستی دکھاں درداں
نوں پروان چڑھاون والے سبباں نال بھڑ کے ظلم دی نینہہ اکھیڑن دے ارادی
عمل نال پھگدی اے۔

ایسہ لوکائی دوستی ای عشق حقیقی اے۔ لوکائی دوستی نوں ایتھے ایس جہان
تیکر تے عشق حقیقی نوں اوس جہان لئی وٹنا ای اک ایسا نقطہ اے جس نال
دوویں جہان وی بکھر جاندے نیں تے زندگی ہنڈھاون دے راہ وی وکھو وکھ
ہو جاندے نیں۔ لوکائی دوستی وی سہ اے ایس گھر نوں حقیقت جانن دا،
آپنے وس تے ایمان رکھدیاں ہویاں لوکائی نوں دکھاں درداں دے کھوبے
وچوں کڈھن دا۔ تقدیر تے ایمان، دُنیا نوں گوڑ کہانی کجھن۔ رُوح نوں مادے
دے بندی خانے وچوں آزاد کراون عشق حقیقی راہیں بندے نوں لوکائی توں
وجوگن دے جتن نیں۔ جدوں کہ دُوبے پاسے بندے دے وس نوں منن،
کرنی دے سھل ہون نال، کرنی مادی وسیلیاں تے بھروسہ کر کے، مادی

وسیلیاں دا بندے ہتھوں ورتے جان، بندے دی مرضی مطابق نتیجہ پیدا کرن
 بندے دے ایس دُنیا دے حقیقت ہوون تک پک کروا وندا اے تے وس نوں
 من والا چرخے دے سارے روگاں دا داڑو کردا اے وسیب دے تانے پیٹے،
 وسیب دے ٹرن ودھن پھلن دے قانوناں دی کھوج لا کے وسیب دی اُچان
 نیوان نوں پدھر کرن راہیں لوکائی دے دُکھ درد مگاون دا جتن کردا اے۔ ٹے
 چرخے نوں چھلی لاہون دے قابل بنا وندا اے۔ دُنیا تیاگ کے عشق حقیقی
 راہیں منزل تے بھجن۔ دُنیا نوں گوڑ کہانی سمجھ کے کھنباں توں بنا اڈار نوں حق
 سچ جان تے مادی وسیلیاں تے بھروسے نوں کھر آکھ کے تچ دی تلکن وچوں
 کڈھن لئی لُھے شاہ ہو ریں اگوائی کردے نیں تے ایس بچتے دی وی سنبھال
 کردے نیں کہ پریم زنجیری لوکائی دوستی اے:

بھج سکاں تے بھج جاواں، سبھ تچ کے کراں فقیری

پر دُڑی، تکر دی، چولڑی ہے گل وچ پریم زنجیری

ایسہ پریم زنجیری کیہ اے؟ ایسہ پریم زنجیری لوکائی دوستی اے عشق
 حقیقی اے جیہڑا دُنیا نوں تیاگن نہیں دیندا۔ لوکائی نوں دُکھاں درداں دے
 کھو بے وچوں کڈھن دی ذمے واری توں بھجن نہیں دیندا۔ بھج جاوون دی بھاونا
 دل وچ کیوں آوندی اے؟ ایس کر کے کہ کرنی دا پھل جھولی نہ پے رہیا
 ہووے۔ کرنیاں پھل نہ ہو رہیاں ہوون تے کرنیاں پھل کدوں نہیں
 ہوندیاں؟ جدوں وسیب بے انصافی دی نینہہ تے اُسریا ہووے۔ ظلم نال بھرون
 والے ادارے کرم شرع دے دھرم بتاون، سنگل پاوون پیریں، دی شکل بن
 گئے ہوون۔ چرخہ چھلی لاہون جوگ نہ رہ گیا ہووے تے اجیہے وسیب وچ پریم

زنجیری والے عشق حقیقی والے حاکماں دے گوڑا علماں نال وی بھڑدے نیں
 تے بے انصافی دی نینہہ نوں اکھیڑ سٹن دا جتن وی کردے نیں۔ ایہہ ای نگھی
 لوکائی دوستی اے۔ زرا ہنجو پونجھن دا تاں نہیں۔ مُتھاجی ایس کر کے قائم رکھنا
 کہ مُتھاجاں نوں خیر پاوندے رہیے۔ بے علمی ایس کر کے رکھنی کہ بے علماں
 نوں درد مندی وکھا کے گوڑا علماں راہیں گُرا ہے پائی رکھیے۔ لوڑ ونداں نوں بھُجھ
 ننگ تیسے جرن راہیں اگلے گھر دے سٹھالے ہوون دیاں بخارتاں دینیاں۔ کُجھ
 کرن دی نیت رکھن والیاں نوں دُنیا دار آکھ کے اوہناں نوں نفرت دی نگاہ
 نال ویکھنا لوکائی دوستی نہیں۔ دوویں گلاں سچیاں نہیں ہو سکدیاں کہ دُنیا نوں
 گوڑا سمجھ کے تیاگ دینا تے لوکائی دوستی دا دعویٰ وی کرنا۔ ایہہ وکھالے دی
 لوکائی دوستی اے۔ عشق حقیقی ای نگھی لوکائی دوستی اے۔ عشق حقیقی دی
 تشریح تیاگ، رب نال پریم، رُوح نوں مادے دے بندی خانے توں چھٹکارہ
 دوانا، دُنیا نوں تقدیر دا بدھا واس دنا، اجیسی تلکن اے جس توں لُھے شاہ لوکائی
 نوں چاونا چا ہوندے نہیں۔ جے رب بندے وچ وسدا اے تاں وحدت الوجود
 نوں منن دا لازمی سٹہ لوکائی دوستی اے۔ انسانیت نال پریم ہی عشق حقیقی اے۔
 لوکائی توں مومنہ موڑنا، رب نوں کنڈ کرن اے۔

صوفی، سنت، سادھو، بھکت تے گورو جیہڑی پریم زنجیری گل پائی
 پھر دے سن اوہ لوکائی دوستی دی پریم زنجیری سی۔ اوہناں دے لوکائی دوستی
 دے پکے نوں گوڑا علماں دی سیت نے ٹھار دتا سی۔ پر کیری نوں جے ہن وی
 پھر لو تاں سیکا زویا ہو جاندا اے تے نپے ہوئے انگارے مچ کھلوندے نیں۔
 جے کر پہلی تک نوں لئیے جتھوں گل دا مُڈھ ہنھیا گیا اے تے ایہہ

اتہاسک پینڈے تے اک منزل تے انسانیت دا پڑا اے۔ تے اگلی منزل تے
اڑیاں پھلیاں واپریاں دی پیڑ من توں لہ تے نہیں جاندی، اکھدے نیں:

آئی رت شگوفیاں والی چڑیاں چکن آئیاں

اکنناں نوں جڑیاں پھڑ کھادا اکنناں پھاہیاں لائیاں

اکنناں آس مُون دی آہے اک سیخ کباب چڑھائیاں

لُھے شاہ کیہ وس اوہناں جو مار تقدیر پھسائیاں

ایہہ رزق دے وسیلیاں تے پھاہی، جڑیاں دا چڑیاں نوں پھڑ کھاوون اک
ویلے دی گل اے۔ واہی چچی دی معیشت دے دور دامڈھ بچھن دے نال ای
غلامی دا دُور شروع ہويا۔ ایہہ شعر اوس ولے اشارہ اے تے ایس توں تقدیر
نوں زندگی ہنڈھاوون دا راہ ثابت نہیں کیتا جاسکدا کیوں جو اتہاسک پینڈے دی
ایس منزل تے جتھے دور بدل جاندا اے۔ زمانہ پھیر کھا جاندا اے او تھے:

اُلٹے ہور زمانے آئے، تاں میں بھیت بجن دے پائے

کاں لگڑاں نوں مارن لگے، چڑیاں جڑے ڈھائے

ب۔ بید اُتے جیویں لکھیا سی، تیویں پنڈتاں آکھ سناء دِتا

پُورن اک انھیریوں بھلیا سی، دوجی کوٹھڑی دے وِچ پاءِ دِتا

سھو گولیاں بانڈیاں دائیاں نوں، باراں برس دا خرچ پواءِ دِتا

قادریار میاں پُورن بھگت تائیں، باپ جمڈیاں قید کرواءِ دِتا

بنگالی جاگرتی تھئیٹر

(2)

بنگالیاں دا فورٹ ولیم کالج وچ انگریزی بولی تے رہتل نال مجودا سانگا ہندوستانی وسیب دے ہولی ہولی سرمایہ داری رنگ وٹاون نال ہور وی ڈونگھا ہویا۔ ایہناں دوواں پکھاں بنگالی سوجھوان میل دی دائی واکم کیتا۔ ایس سج جے سوجھوان میل نے بڑے تر کھے پیریں کالونی گیر مالکاں دی رہتل سیکھنی چھوہی۔ 1817ء وچ ہندو کالج بن نال ایس سجرے سوجھوان یاں بابو میل نوں چوکھا چر کڈھ جان دا اٹھامپ مل گیا۔ نینہیاں پچیاں پے گنیاں سن۔ اوہناں لئی اپنے بالان نوں ولایتی پتے وچ ڈھالن، تعلیم یافتہ بناون سوکھا ہو گیا سی۔ سماج وچ اُتے جاون دی پوڑی ہن ایسہ ولایتی پڑھائی لکھائی تے ولایتی سچا ای سی۔ جدوں وسنیک آپ ای ولایتی پڑھائی لکھائی مگر اٹھے واہ ٹر پے سن تاں انگریزی پڑھائی لکھائی لاگو کرن دا ہور کیمہڑا ویلا ہو سکدا سی۔ کمپنی بہادر دے ڈھر اندرلی شریکے بازی وچ گوری سوچ والیاں دی مشرقی سوچ والیاں اُتے چڑھت ہو گئی۔ تھامس ہیٹنگن میکالے دیاں بیاناں وچوں ایس چڑھت دی اگھی دس پندی اے۔ 2 فروری 1835ء نوں اوہنے اپنی اک تقریر وچ اک ایہو جیہے ہندوستانی میل دے جم پین دی پیشین گوئی کیتی جیہڑا انگریزی رہتل دی چودھر دا نمونہ ہونا سی۔۔۔ اپنے رنگ روعے دے لحاظ نال ہندوستانی پرگلاں باتاں

تے ورت ورتارے وچ زرا پرا انگریز۔

انگریزی سوچ والیاں دے مشرقی (ایشیائی) سوچ والیاں اُتے بازی لیجان
پاروں ہندوستانی پُنے نوں اگے وڈھو انگریزی پُنے نال جڑون دا راہ سوکھا ہو گیا۔
انگریزی سوچ والیاں نے دیسیاں نوں انگریزی دا اُسترا پھڑنا سکھا دتا سی جیہندے
نال اوہناں آپنی تے جّامت کرنی ای کرنی سی۔ عامان لوکاں نوں وی تراہی رکھنا
سی۔ ایہدے نال اک ہور وی پاڑ پینا سی۔۔۔ انگریزی پڑھت لکھت تے دیسی
ہوند دا پاڑ۔ پڑھے لکھے دیسی تاں اگترے ای کالونی گیراں دی مٹھی چاچی نال
آپنی دیسی ہوند دا اگھ مار بیٹھے سن۔ ہُن ایس پاڑ دی مار پوری وسوں وچ ہونی
سی۔ سو گلاماں دی سمجھ مت وچ دُپھیڑ پئے گیا۔ کالونی گیر راج دے جے میل
لئی دوہر ایہہ بنی پئی اوہنوں اک پاسے آپنے موڈھیاں اُتے گلامی دا جولا
دسدا سی تے دُوبے بنے کالونی گیراں نال ساکا چاری دا اوہ تانا پینا نظریں آوند
سی، جیہدی پاروں اوہ ’ترقی‘ دیاں پوڑیاں چڑھیا سی۔ کالونی گیری نال اوہدی
ساکا چاری اُٹ سی۔ اوہ دیسی وی سی پر بدیسیاں نال گھيو کھنڈ ہوون دا دعویٰ
بندھا سی۔ ایس میل نوں آپنے ’ہوون‘ دا جواب دوغلی پن نال دینا پینا سی۔
اوہنوں سنسکرت تھیٹر دا وی ہج جاگدا سی تے کلکتے دے ولایتی تھیٹر دی شان
وی مٹھدی سی۔ دوویں چیزاں نبھانیاں پینیاں سن۔ سنسکرت ناٹکاں ول اُلا
نے جے کوئی راہ کڈھنا سی تے ولایتی تھیٹر دے ہج ڈھنگ نوں اپنا کے ای
کڈھنا سی۔ بگالی پڑھیاں لکھیاں ایہہ کیتا پئی اوہناں سنسکرت ناٹکاں دے اُتھے
چھوہ دتے۔ ایہہ اوہناں دا دیسی تھیٹر دی اُساری ول پہلا قدم سی۔ نین بوس
تے لہد ف وی آپنے ویلے ایہو کجھ کیتا سی۔ بگالیاں نوں یاں تاں نویں ڈرامے

لکھنے پنے سن تے یاں پھیر ترجے۔ اوہناں ترجے دا ای راہ پھڑیا۔ انج ہنگالی
باہواں دے آپنے تھیٹر دی ہاساری چالو ہوئی۔

سنسکرت تے یورپی ڈرامے دی مقابلے بازی کمپنی بہادر دے اندر
انگریزی سوچ تے مشرقی سوچ والیاں دی مقابلے بازی واکن ای سی۔ کالونی گیر
بندوبست وچ جیویں مشرقی سوچ تے انگریزی سوچ دے زمانے چلے سن انج
ای ہنگالی سوجھوان میل دے تھیٹر دے وی زمانے چلے۔ ہاسو ہینی گل تاں
ایہہ ہے پئی جدوں مشرقی سوچ بنیاد سی اودوں ڈرامے انگریزی وچ کیتوئیں
تے جدوں انگریزی سوچ حاوی ہوئی تاں ڈرامے ہنگالی وچ کیتے جان لگ پئے۔
ایہو ای اوہ ویلا سی جدوں کمپنی بہادر دی انتظامیہ وچ مشرقی سوچ والیاں
آتے انگریزی سوچ والے پوری طرح چھا گئے ہوئے سن۔ ایہہ دوویں سوچاں
اک دوجی نال کدھرے وی نہیں سن زلدیاں۔ ایہدا ثبوت ولایتی تھیٹر دے
وکھ وکھ کماں تے شیواں دے ہنگالی نال دھرن دے آہر توں ہو جاندا اے۔
جتنے وی ہنگالی نال دھریوئیں سارے ای سنسکرت تھیٹر وچ اصلوں ای ہور
ہور گلاں کماں تے ماملیاں لئی ورتیندے سن، پر اوہناں ولایتی تھیٹر دے
حساب بر ورتنے چھوہ دتے۔ انج دے اک دو ناواں دی ونگی دیندے جاندے
آں۔ لفظ نائک دے اصل معنے ڈرامہ نہیں ایہہ ڈرامے دی اک اچھی قسم دا
نال اے پر ایہوں ڈرامے دے معنیاں وچ ورتیا جان لگ پیا۔ ابھنیہ چرے
دے کچھ خاص اتار چڑھاواں نوں اکھدے سن، ایہوں ایکٹنگ دے ناویں لا
وتوئیں۔ انج ای کئی ہور وی نال سن۔ ایہہ سارا کچھ آپنی نویں قومی سُنجان
بناون دا آہر سی جیہدے وچ اک پاسے تاں اپنے پرانے نال وی جڑیاں رہن

سی تے ڈوجے پاسے دھکو زوریں جو کجھ نواں آن وڑیا سی اوہنوں وی لے کے
 ٹرن سی۔ ایہہ کردیاں نہ تے رہتلاں دے وکھریوں دا خیال کیتو نہیں تے نہ
 تواریخ دی اپنی اپنی شکل دی پرواہ کیتو نہیں۔

1859ء وچ مائیکل مدھو سدھن دت ہويا۔ دھن ایہہ بندہ سی۔ ایہہ

انگریزی، لاطینی، فرانسیسی، ہندوستانی تاں پڑھ بول ای لیدھا سی، پر نال نال
 عبرانی، سنسکرت تے کئی ہور ہندوستانی بولیاں دا وی ڈھیر جاٹو سی۔ ایہہ ہنگامی
 تے انگریزی دوواں وچ لکھدا سی۔ ایہوں شیکسپیر دے ڈرامیاں تے ایلزبتھین
 تھیٹر دے نال نال پرانے یونانی ڈرامے دی وی جاگ لگی ہوئی سی۔ دت
 نوں سرت سی پئی جیہڑی انگریزی رہتل نوں ایہہ ساری عمر اپناون دے
 آہرے لگا رہیا اے اک وکھری شے اے تے جیہڑی رہتل دا ایہہ مڈھوں جم
 پل اے وکھری شے۔ اپنے ڈرامے 'سر مستھا' وچ ایہنے دوواں رہتلاں نال اپنے
 دوہرے رشتے نوں بھاون دی ڈھیر ساری کوشش کیتی اے۔ ایہنے سوچ سواد
 دے پکھ توں سنسکرت ڈرامے نوں ساہنے رکھیا اے تے ہتر تے ٹکراء ولوں
 انگریزی ڈرامے دی پیروی کیتی اے۔ مڑ کے ایہنے ایہو ڈرامہ انگریزی وچ وی
 اٹھا کیتا۔ پر جے کوئی ایہہ دوویں ڈرامے پڑھ ویکھے تاں اوہنوں دوویں ای دکھ
 وکھ جاہن۔

مائیکل مدھو سدھن دت اوس ویلے وچ پیا لکھدا سی جدوں پوری دُنیا دے
 وسیب اپنے رنگ وٹاندے پئے سن۔ یورپ وچ لوک راج دی لہر چلی ہوئی
 سی تے یورجوازی نے کیپٹلزم دی بل جُل شروع کر دی ہوئی سی۔ دُنیا دے
 ایہناں وندے رنگاں نے دت دی سمجھ مت نوں گھڑیا بنایا۔ ایہہ آپ فیوڈل

ازم نوں ڈھیندیاں تے ایہدے بلے وچوں بوجوازی نوں جنم لیدیاں ویکھدا پیا
 سی۔ ایہدے ساہنے جیہڑا آپنا فیوڈل میل سی کجھ سجرا سجرا سی۔ ہنگالی بابو تاں
 لارڈ کارنوالس دے ہندو بست دواہی تے غیر حاضر زمیندار دے قانون دی ای
 پیداوار سن۔ ایہہ ساری کینی گوہرانی گل سی مسال اٹھارویں صدی دے
 چھیکڑے زمانے دی!! دت نے آپنا تریجا ڈرامہ کرشناٹماری لکھیا۔ ایہدی کہانی
 دی بتند تاں ٹوڈ دی لکھی ہوئی کتاب ”Annals and Antiquities of Ra-
 jasthan“ توں ای مُردی سی پر دت نے ایہدے وچ ہندوستان دے لنگھے
 ویلے نوں وڈیاون والی مشرقی سوچ دی تھاں نویں سوچ ورتی۔ ایہنے ویکھیا پئی
 ایہدے اپنے ویلے وچ کیہ پیا ہوندا اے۔ ایہنے ہندو قوم پرستی دی گوڑی شان
 نوں اک پاسے رکھ کے راجپوت وسیب نوں لیا تے اوہدی ہوس گیری، سختی،
 سیاسی سازش بازی، غداری تے لوبھ نال رل کے بنی پوری تصویر اُلیک
 دھری۔ ایہتھوں پتہ لگدا اے پئی ایہہ آپنی کئی وچ ہرا ہنگالی ای نہیں سی،
 لیہوں نیولین تے مترنخ سٹم راہیں یورپی فیوڈلزم نوں جیوندار کھن لئی کیتے
 جانداے آہراں دی وی سار سی تے پچھلی صدی دی یورپی بوجوازی دی انقلابی
 سوچ دا وی پتہ سی۔ دت آپنی تھاں یورپی وڈ وڈیرے سوجھواناں واکن فیوڈل
 ڈھب دے خلاف تبری کردا پیا سی تے بابو ویہار دے پنجرے وچ تڑیا لوک
 راجی، (جمہوری) قومی تھیٹر دی اُساری داسُفناوی پیا ویکھدا سی۔ پر کرشناٹماری
 ٹانک نوں بابو میل نے گولیا دی نہ۔ ایہدے تے غصے ہو کے دت نے انج دی
 ایپک شاعری کرنی شروع کیتی جیہوں اکا ای کوئی نہیں سی سمجھ سکدا۔ ایہہ
 ہنگالیاں لئی عبرانی تے چینی وچ کیتی ہوئی شاعری واکن ای سی۔

1872ء وچ جھٹ تھیٹر چالو ہویا۔ ایہدے نال بنگالی تھیٹر بابوواں تے مشرقی سوچ دے آگوواں دے چھ وچوں بکل آیا۔ گریش چندر گھوش، اردھندو شیکھر مسپائی، امرتا لال باسوتے کچھ ہور ہندیاں دی آگوائی بیٹھ جھٹ تھیٹر چنگا بھلا کاروبار بن گیا۔ 1867ء وچ گھوش نے باگبازار وچ اک جاترا منڈلی بنائی۔ ایس منڈلی نے دت دا ڈرامہ سرمستھا کھیڈیا تے ولایتی ایرے موجب لکھے ایس ڈرامے نوں جاترا دے رنگ وچ کھیڈن دی تیاری شروع کیتی۔ جاترا لوک تھیٹر دا اک ڈھنگ سی پر انگریزی تے سسکرت ڈرامیاں دے رولے وچ نہ تے بنگالی بابوواں ایہنوں گولیا تے نہ ای انگریزاں ایہدی سار لئی۔ پر گھوش نوں جاترا دا خیال کیوں آن ڈھکیا؟ کچھ سیانے بندے آکھدے نیں پئی گھوش نوں روپے پیسے دی تھوڑ توں جاترا دا خیال آیا، کیونجو اوہ تے اوہدے ہلی انگریزی ڈھنگ دی پروڈکشن کرن جوگے نہیں سن۔ ایہدے لئی تاں بنگالی بابوواں اگے جھولی اڈنی پندی سی تاں جا کے کوئی گل بندی سی۔ ایس گھاٹ نے ای گھوش نوں کسب دا چٹک لایا۔ اوہ سارے بنگالی تھیٹر دی شوق بازی توں وی آکے ہوئے سن۔ اوہ چاہوندے سن پئی بنگالی تھیٹر نوں بابوواں دیاں کوٹھیاں وچوں کڈھ کے کلکتے دے ماڑے تے لے علاقیاں وچ لیجایا جاوے جتھے جاترا دیکھن لئی ہمارا دُنیا ٹ پندی سی۔ گھوش نے ایہناں ساریاں گلاں نوں دیکھ کے تھیٹر نوں کسب بنایا تے جھٹ تھیٹر دا مڈھ بنھیا۔

جھنگ

(1)

انگریزاں پنجاب ملتا تاں لما راج اُسارن کیتے اک پاسے تاں ساڈی بولی نوں سو سو اوجاں لا
 کے پڑھائی لکھائی تے راج کاج دی پوڑی نہ چڑھن دتا تے دوجے پاسے آپ نہ چھڑا ساڈی بولی
 دی جانکاری کھٹی سگوں ساڈیاں جوبہاں، لوکائی تے جی جی ہر شے (کیہ سکھ کنڈا تے کیہ اٹ روڑا)
 نوں پٹ پھرول کے گلاں لھیاں، جوڑیاں تے اپنے پتے بھیاں۔ اوہناں دے ایس پینترے دا اک
 وڈا ثبوت ”ڈسٹرکٹ گزٹیر“ وی نیں۔ پر دسوں نوں اوہدی بولی توں کھیرن تے اوہدے بر اوپری
 بولی مڑھن دا کمال دیکھو پئی اتھے رہت بہت تے پڑھت لکھت دی اجیسی گزٹیر چلی بئی انگریزاں
 دے ٹر جاون مگروں وی کسے ”تعلیم یافتے“ نوں لج نہیں آئی پئی ایٹھوں بارے کیتے بگائیاں دے
 کم نوں پھرول دیکھے، بگائیاں دی لٹک نہیں رہی تے ایس کم نوں اپنی بولی وچ ای اُلٹھ ورتائے۔
 پر گلامی دی مار بڑی ڈونگھی ہوندی اے، رسیاں مارن والے رسیاں لاہ وی دیون تاں رسیاں پئیاں
 رہندیاں نیں۔ ایس ہن تائیں گلام ای آں، باہروں پو لے پو لے دھر اندروں بچر ڈاڈھے۔ ”یورو
 سینٹرڈ“ گلام دیہار دے بدھے جوڑے بولی دے بھجلیاں دا وی کیمہدا حال اے! اکھیں باہر دے پیسے
 آتے، لوہلی لنگڑی ہستی نوں چوریاں یاریاں دے ہو چھے ٹھننے پئی اتوں پلدے پیسے تائیں ہتھ نہیں
 سدھا موندنہ ای اپڑونجے۔ دُر کھلا! سدھے آہراں کیمہدا کھلو رہنا ہوندا اے۔ کیردی ٹور ای سسی پر
 ہوندے رہندے نیں۔ ”چناب کالونی“ دی وار تاں ٹیس ”پنجم“ وچ پڑھ ای لئی ہوئی اے، ہن
 جھنگ ضلعے دی وار دیکھو، اک ادھی لڑی ہور وی بن دیسی۔ انجے چویا چویا جودا ویہن دی تھی ویسی
 کسے دیھاڑے!

(التھنہار)

انگریزاں ضلعے بنھے تاں جیہڑیاں تھاواں وچ پئے کے جھنگ دا ضلع بچھا،

اوہناں دے وسیے دی ایڈی لمی چوڑی تاریخ کوئی نہیں سی۔ کجھ ویلیاں تائیں
 تاں ایتھے ٹک کے وسن اوکھا سی۔ نت کانگ آئی رہندی سی۔ اودوں باراں ای
 متے وسدیاں وگدیاں سن۔ کنے ای تھیہہ کہ بے نہیں جیہڑے بار دے پُرانے
 شہراں تے پھٹاں دی دس پاوندے نہیں۔ پھیر اوہناں ویلیاں وچ وگدے
 نالیاں دے نشان (کنیں تاں لوکاں دے اپنے پتے ہوئے جا پدے نہیں) گواہ
 نہیں پئی کدیں ایتھے سنگھنی وسوں تے رَجویں واہی ہوندی سی۔ جدوں
 دریاواں دے تھلے ڈونگھے ہوئے تاں باراں کتھوں وسدیاں رہنا سی۔ ہڑھ
 آونے مگ گئے تے پانی نیواں ہو جان پاروں واہی اوکھی ہو گئی۔ اودوں ای دُنیا
 دریاواں اُتے جا بیٹھی۔ پھٹ پاون لئی بے بنا یونیں جاں بھالیونیں۔ اُچیاں تھواں
 تے چھتے گھر کانگ توں وی چاء کردے سن تے ویریاں توں وی۔ ایہناں
 بٹیاں وچوں سبھ تھیں وڈا بے شور کوٹ وچ اے۔ بٹیاں توں دکھن بے بھونیں
 اُچی ہوون دی دس پیندی اے۔ پھیر وچاندھ اے، جتھے چنانہ تے جہلم
 دوویں دریا مار کردے سن۔ پہاڑ والی لاہے بھونیں دریا توں اُچی سی ایس کر
 کے ہڑھاں توں چاء دی لوڑ نہیں سی۔

دریائی علاقیاں دے سگڑن تے دریاواں دے لانگھے بدلی رکھن پاروں
 سکندر مقدونی دیاں پیراں بھنیاں اوکھیاں نہیں، بھاویں اوہ ایتھوں دی لنگھ کے
 ای سمندر نوں گیا سی۔ یونانیاں نوں چنانہ تے جہلم دے سگھے اُتے بڑا جو کھم
 ویکھنا پیا، اریان نے ایہوں جیویں لکھ جھڈیا اے اج دے وڈے وڈے خیال
 اڈاری والے لکھیاں توں آس وی نہیں کیتی جاسکدی :

”اوہنے ہائیڈ سپس (ویہت، جہلم) وچ بیزا گھتیا۔ دریا کدھرے وی ویہہ

فرلانگاں توں گھٹ چوڑا نہیں سی۔“ ”اوہ اوس تھاں بھیا جتھے ہائیڈ سپس (جہلم دریا) ایکیسائز (چنانہ) وچ ڈگدا اے۔ ایتھے کنڈھے نیڑے نیڑے تے راہ بھیرا اے، روڑھ انتاں دا ترکھا اے۔ پانی اگلے بنے وچ کے چرکھڑاں وچ گڑدیاں ایڈا وچ کڈھدا اے پئی ڈھیر پنڈھ تے وی کن پاندے نیں۔“ ”گول شکل دیاں بیڑیاں دا بھتا کھ تے نہ وگڑا سوائے وچ بیٹھے بندیاں دے حدوں ودھ کے ترٹھ جاون دے۔ ایہہ چھیتی ای سدھیاں ہو گڑدیاں۔ لے جہازاں دا واہوا چوکھا نقصان ہویا، کیونجو ایہناں دے پاسے پانی دی اجیسی جھال جھلن جوگے نہیں سن۔ خاص کر ڈوہرے چٹیاں والے جہاز۔ حالاں تھلڈے چٹیاں دی پال پانی توں اچی سی، پر جدوں اوہ چرکھڑ دے مونہ آئے تاں اپنے چپے اتانہ نہ چا سکے تے وپھلیاں پھلاں نے بھن تروڑ پھڈے۔ بہوں سارے تاں اِنجے پھیتی پھیتی ہو گئے۔ دو اک ڈوئے نال وچ کے پھٹیاں ہو گئے تے اوہناں وچ چڑھے بندے مدھے گئے۔ جدوں دریا کھ کھلا ہویا تاں پانی نوں سچ آوندا گیا گھمن گھیراں دا کھوڑو وی مٹھا ہوون لگ پیا۔ سکندر نے بیڑہ سجے پاسے کنڈھے نال ٹور لیا۔ ایتھے اک کھاڑی جیسی بنی ہوئی سی، جیہدے اُتے اُتوں اُری ہوئی اک پتھر دی چٹان نے واہوا اوٹ کیتی ہوئی سی۔“

اریان اکھدا اے پئی سکندر اپنی گل فوج نال گنگا نوں چڑھو سی جدوں سنیوس بئی کٹھوئی تے کُجھ ہور من متیاں ٹاہریاں اوہنوں ایس بے توں ہوڑو نیں تاں اوہنے فوجاں دا مونہ بھوایا تے سانگے نوں ہو پیا۔ آیا پئی ایہہ ایہو سانگہ ای سی، ایہدے بارے بڑی لمی چوڑی بحث چھڑی رہی اے۔ پہلاں ایہہ سانگہ جھنگ ضلع وچ ہوندا سی، ہن ایہنوں گوجرانوالے نال لا دتا ہویا

اے (ایسہ گل 1929ء وچ انگریزاں لکھی، گزٹئیر جوڑ دیاں۔) اریان کٹھوئیاں
 نوں کاٹھے جٹاں نال رلاندا اے۔ کاٹھے بھاویں چوکھے منگمری ضلعے دوالے
 وسدے نیں پر جھنگ دے علاقے وچ وی تحصیل شورکوٹ دی پر بتی گٹھے
 ایہناں دے پنڈ ہن۔ کٹھوئیاں نوں کاٹھیاں نال رلاون والی گل کوئی ایڈی
 تری ہوئی نہیں۔

ضلعے بارے پہلیاں پچیاں پیڈھیاں گلاں دا پتہ باہر دی ہڈ ورتی توں لگدا
 اے۔

1504-5ء وچ جدوں باہر نے خیبر درہ لنگھ کے پشاور تے چڑھائی کیتی
 تاں اوس لکھیا:

”بھیرے، خٹاب تے چنانہ دی حکومت سید علی خاں کول سی۔ اوہ
 سکندر بہلول دا خطبہ پڑھدا سی تے اوہدا تابع سی۔ میرے ایدھروں لنگھن داسن
 کے اوہ ڈردا مارا بھیرہ خالی کر گیا تے ویہت (جہلم) ٹپ کے سرکوٹ
 (شورکوٹ) نوں تخت شہر جا بنا یوس۔ سال دو سال مگروں جدوں افغاناں نوں
 سید علی دے میرے نال رلن دا شک ہویا تاں اوہنے ڈرے ہوئے نے آپ
 ای اپنا علاقہ دولت خاں نوں پیش کر دتا۔ دولت خاں اوس ویلے لہور دا گورنر
 سی۔ اوہنے بھیرہ اپنے وڈے پتر علی خان نوں چا دتا جیہڑا حالے تائیں
 (1519) اوسے کول اے۔“

نتھ

نتھ نک دا زیور اے، جیہڑا اج کل عام شادی ویاہ تے عورتاں پاوندیاں نیں۔ ایس زیور دی لمی کہانی اے۔ ایہدا بر صغیر دے مکاں نال کوئی تعلق نہیں۔ نتھ بارے ایسٹ انڈیا کمپنی دے اک افسر تے عالم لیفٹیننٹ ایڈورڈ مور نے 1790ء وچ لکھیا سی، ہندوواں دی دوجی قسم دیاں زنانیاں وچ ایہہ گل سا بنجھی اے بیٹی ایہہ نک وچ کڑا، چھلایاں کوئی ہور زیور پاوندیاں نیں، جیہوں ہندی بولی وچ نتھ آکھدے نیں۔ ایس نتھ تے کدی کدی ڈھیر پیسہ خرچیا جاندا اے تے نال اپنے رعب تے چودھیر واسطے ایہدے ڈیزائن تے بہت دھیان دیندے نیں۔

بڑی حیرانی والی گل اے بیٹی نک دی نتھ جیہوں اج سہاگ دا نشانی سمجھیا جاندا اے تے جیہڑی ووہٹیاں دے گہنیاں دا اک حصہ بن گئی اے ایہدا مول مڈھ بدیسی اے۔ سنسکرت دے کلاسیکی ادب وچ ایس گہنے دی کوئی گل نہیں آوندی۔ نتھ، نتھبا، نتھنی، نتھا، نتھ دھوگ تے نتھنیا ورگے ایہہ سارے ناں ہندوستانی بولی وچ پراکرتی لفظ نتھا توں نکلمے نیں، جیہدا مطلب اے ”نک دی وسی۔“ ویدک لکھتاں نتھ بارے اصلوں چپ نیں۔

رامائن دی سیتا تے مہابھارت دی دروپدی نوں بہوں سارے گہنیاں
 نال سجایا ہویا اے، پر نتھ توں بنا۔ قدیم ہندوستان دی عورت نے
 ایہوں اکا نہیں پایا۔ بھرت نے اپنے ناٹھ شاستر وچ زنانیاں تے بندیاں
 دے گہنیاں والما ویروا دتا اے پر نک دا ایہہ گہنا اتھے وی کوئی نہیں۔
 سنسکرت دی سبھ توں پُرانی لغت امرکوش اے، جیہوں امر سنگھ نے
 اٹھویں صدی وچ لکھیا۔ ایہدے وچ امر سنگھ نے گہنے گنائے ہوئے
 نہیں، پر نتھ نوں اکا نہیں گنیا۔

وادی سدھ دی کھدائی توں اڈ ٹیکسلا، ہستناپور پُرانا قلعہ (دلی) تے
 ہور تھاواں دی کھدائی ہوئی تاں او تھوں وی نتھ توں سوا والے والیاں،
 گلوبند، کڑے، کنگن، چوڑیاں، مُدِریاں، ہارتے کئی ہور گہنے لکھے نہیں۔
 بھارہٹ، رانچی، بڈھ گیا، امراوتی تے ناگ ارجن کُنڈ دے پہلے کتے
 چہناں وچ زنانیاں دے بر توں لے کے پیراں تائیں دے گہنیاں دا
 ناں آندا اے، اوہناں وچ وی نتھ نہیں لکھدی۔ ایتھوں پھیر ایہو پتہ
 لگدا اے بیسی نتھ ہندوستان دیاں زنانیاں نہیں سن پاوندیاں۔

ایس گہنے دا ایتھے مُسلماں دے آیاں پتہ لگا، جدوں 711ھ وچ
 عرب آئے۔ ہندوستان وچ ایہوں اٹھویں یاں نوویں صدی وچ لوکاں
 پایا۔ ویکھا ویکھی ایہہ اینا عام ہویا بیسی ہر زنانی ایہوں شوق نال پاون
 لگ پئی۔ ایہدی شہرت دا اندازہ کسے ایتھوں لاسکدے او بیسی ہندو
 پنٹھاں دیاں دیویاں دا ایہہ اک لازمی گہنا بن گیا تے پھیر نویں ووہٹی لئی
 اک ضروری گہنا بن گیا۔ حیرانی دی گل اے بیسی جوں جوں ویلا لکھیا

مسلمان زنانیاں نتھ پانی پھڈ وتی تے ایہہ نراہند و زنانیاں پاون لگ پئیاں۔
 نتھ بارے بائبل دے پُرانے عہد نامے وچ چنگا رویہ نہیں لھدا۔
 سدے نیں بئی نتھ یہودیاں لئی او بھڑ شے سی، جیہناں ایہدے رواج
 نوں اپنے بزرگاں تے سامی قوماں دی سانبھی تہذیب توں اپنایا۔ بدلون
 جیہڑی مصر دی اک بڑی پُرانی قوم داناں اے، نتھ دا زیور ایہناں نے
 بنایا سی۔ نک دا چھلا مصر دیاں چھوٹیاں قوماں دیاں زنانیاں بہت پاوندیاں
 سن۔

ہندوستان وچ نتھ دے سبھ توں پہلے اشارے ملہنا دی کتاب وکرما
 نامدیو چرتر (1080 ق م) وچ لھدے نیں۔ ایس کتاب وچ نسا، مکتا،
 مچھی دا ذکر وی ہویا اے۔ 11 ویں صدی عیسوی وچ لکشمین ویشیکا دی
 سنسکرت شاعری شاردا تلاکا وچ نس انگوری دا ذکر اے، جیہدے وچ
 آندھرا دی اک زنانی دے حُسن دا بیان اے۔ لکھیا ہویا اے بئی ساہ
 لیاں اوہدی نتھ نال جڑے ہوئے موتی کج ہلدے نیں۔

تریوندرم تے تروومباری دے مندرال وچ میورل پینٹنگ دیاں
 عورتاں دی اک گاؤن والی ٹولی نوں وی نتھ پایاں وکھایا ہویا اے۔ نتھ
 وچ ہیرے جڑے ہوئے نیں۔ ایہہ تصویراں 14 ویں صدی عیسوی
 دیاں نیں۔ دو صدیاں بعد یعنی 16 ویں صدی وچ ٹراونکور دے محلاں
 وچ ساریاں عورتاں نوں نتھاں پایاں وکھایا نیں۔ ایس توں بعد پھکانہ
 ویکھن دی لوڑ مگ جاندی اے۔ 17 ویں صدی تے ایس توں مگروں
 تقریباً ہر ہندوستانی عورت تے دیوی نتھ پائی وکھاوندے نیں۔

آئین اکبری وچ نک دے چار زیوراں دی گل لہدی اے : بسر،
 نتھ، پھول، بلاق۔ نتھ عام طور تے اک انچ توں لے کے تن انچ تیکر
 گول ہندی اے۔ کچھ نتھاں ساڈیاں ہوندیاں نیں تے کچھ نتھاں وچ موتی
 وی لگے ہوندے نیں۔ ایہہ موتی گنتی وچ اک توں لے کے ست
 تائیں ہوندے نیں۔ کئیاں قبیلیاں وچ موتیاں وی گنتی ست توں وی
 چوکھی ہندی اے۔

پاکستان دے صوبہ سندھ وچ نتھ کڑے شوق نال پائے جاندے
 نیں۔ خاص کر پٹھاں دیاں زنانیاں تاں ہر ویلے پائی رکھدیاں نیں۔
 پنجاب دے بعض علاقیاں وچ نتھ دی شکل تھوڑی جیسی بدل گئی اے تاں
 وی ایہہ سارے نمونے نتھ دی وگڑی ہوئی شکل دے ای نیں۔ پاکستان
 وچ اج کل ویاہ شادیاں تے نتھ بڑی ضروری گنی جاندی اے۔
 بعد وچ سنسکرت وچ نتھ دے بہت ناں ایجاد ہوئے جویں ناسا،
 مکٹیکا، ناساگراکتی پھل، ناسامنی، ناسا پھسانا۔

ہندوستان دے صوبہ آسام وچ نتھ 17 ویں صدی وچ آئی۔ ایس
 لئی کہ ایہہ علاقہ کدیں وی مغل سرکار دے قبضے وچ نہیں رہیا۔ اج
 آسام دیاں زنانیاں نتھ بڑے شوق نال پاوندیاں نیں۔ ایہوں ناک پھول
 یاں ناک چندا آہندیاں نیں۔ آسامی نتھ وچ موتی نہیں ہوندا۔ اصلوں
 سادی شکل ہندی اے۔

نتھ بارے دکھ دکھ عقیدے سن پڑھن وچ آوندے نیں۔ کچھ مسلمان
 اولیاء دے مزاراں تے جا کے کچھ خاص سنتاں من اپنے چھوٹے بالاں

تے بالڑیاں نوں نتھ پواندے نیں۔

کنجراں وچ نتھ پاون تے لاہون دے ہوز ای معنے نیں۔

تسیں عام طور تے جدوں تے لڑائی ہووے تے اک بڑھک ضروری

سننی ہونی اے، میں تینوں نتھ پا دیاں گا۔ ایہدے وچ اک وڈی کہانی

لگی ہوئی اے۔ پہلے سمیاں وچ جدوں کوئی اتھرا جانور ڈھگا، کوئی مجھ یاں

اونٹھ قابو نہیں سی آوند اتاں اونہوں نتھ مار کے قابو کر دے سن۔ نتھ

وجی ہوئی ویکھ کے اگلے سمجھ جان دے سن بئی ایہہ ڈنگر ضرور آپنے

مالک نوں تنگ کر دے تے ڈھیر کھرمولا اے۔ اج اسیں عام جانوراں

نوں نتھاں وجیاں ہوئیاں ویکھنے آں۔ رچھ اک خونی تے بڑا خطرناک

جانور اے۔ اوہ نتھ توں بنا کدی قابو نہیں آسکدا۔

اج پھلے ہزار ورھیاں توں بڑ صغیر وچ نتھ بڑے شوق نال پائی

جانندی اے۔ خاص کر ویاہ شادی دے سے کوئی وی ووہٹی نتھ بنا چنگی

نہیں لگدی۔ ایس خوشی دے ویلے نتھ پا کے ووہٹیاں بہت خوش ہوندیاں

نیں تے اک وکھرا سواد محسوس کردیاں نیں۔

قادر یار جوان جد ہویا پورن

دم دم لوچے باہر آونے نوں

ڈاکٹر محمد افضل شاہد

شاہد گوڑ نہ واچرو ہکو سچ کھو
منزل دور ڈراڈی اچے اڈ لو
دُنیا کھیڈ کھڈاریاں کھلے نیں شطرنج
پیدل بن کر کھیڈیو پیدل شہہ نہ ہو
دُنیا گھرنے دُکھ دے بچی کنڈیاں سچ
دُکھاں پنو اوڑھنی سگھاں بھار سہو
دُنیا ڈھلدی دُھپ چھاں مٹھیا انھا تیر
دُنیا کولوں سچ کے دُنیا وچ رہو
لاگی والوں بھاگ گن بھاگوں لاگیں پھل
لاگی والوں لاگ کے بے لاگا نہ ہو
بھیری عادت جگ دی پٹھیاں دے پڑھا
جگ دی اُلٹی ریت وچ سدھی راہ وہو
نہ منیا یا بُہتیاں دوویں ہکو بات
شاہد اکو من لے پھر جو ہو سو ہو

جاننا واں ہمت نوں، خود نوں کوہن نہیں ہوندا
 ٹٹی ہوئی گڈ اگے، آپ جون نہیں ہوندا
 میں تے چائی پھرنا واں، بر تے پند بجاں دی
 بحریاں دے رستے تے، رُکھ یون نہیں ہوندا
 جنی وار ڈگا ساں، اونی وار اٹھیا ساں
 ڈگ پیا واں رُکھ وانگوں، ہن کھلون نہیں ہوندا
 پہاڑ وی نیں برفاں دے، پھیر وی چنانہ سکے
 رون مینوں آندا اے، پھیر وی رون نہیں ہوندا
 ڈردیاں میں نہیں دھوندا، دھوڑ جمیا شیشہ
 سمیڑ لاں بلا اینویں، من نوں ٹوہن نہیں ہوندا
 میرا دل وی کردا اے، گھر بچ ہون گلدستے
 پر کسے دے ہونٹھاں توں پھل کھوہن نہیں ہوندا
 ہر گلی بچ ہڑھ آیا، ہر گھڑی بچھاں آندے
 باہر جان نہیں ہوندا، گھر کھلون نہیں ہوندا
 پیر نہیں پیمبر نہیں، ریت وچ تراں کمرال
 بن اناج چکی نوں، شاد جھون نہیں ہوندا

احسان باجوه

دل دے محل تریڑاں پائیاں اکھیاں نے
من ورقے تصویراں واہیاں اکھراں نے
اک واری جو تک کے مینوں وچھڑ گیا
کھوج اوہدے وچ جواں گاہیاں اکھیاں نے
اوہدے مگروں ہور کتے نہ لکھیاں ایسہ
مینوں انج دیاں چاٹاں لائیاں اکھیاں نے
من مندر دیاں اجڑیاں جھوکاں صدیاں توں
آپوں وس کے فیر وسائیاں اکھیاں نے
جو جگراتے مٹھے اوہدیاں یاداں نے
اوہناں دے نال اکھیاں لائیاں اکھیاں نے
جو تصویراں جگ توں سانجھ نہ ہوئیاں سن
اوہ تصویراں سانجھ دکھائیاں اکھیاں نے
یاداں کھرد کھرد بکھن بکھن پراگے چوں
لپکن غم دیاں بھٹھیاں تائیاں اکھیاں نے
نال احسان دے جو کچھ ہویا ہونا سی
بھار بھر دیاں پنڈاں چائیاں اکھیاں نے

حسن ملک

آ کوئی ریت نوئیگی پائیے
رُسیا ویلا میت ہنایے
رُتاں دی اے ریت اُداسی
آ اُٹھے دی کاتی گائیے
لیکھ سواردا کوئی تارہ
دھرتی ماں دی جھولی پائیے
کالی رات اے تاں کیہ ہویا
صُبح وی ہوسی آسا گائیے
سانجھ سویر اُجیارے وی نہیں
اُجیارے دی خیر منائیے
مچلانندی ہوئی لالی وی اے
سُورج دے لشکارے وی نہیں
اک بچنپا دُوبے مہیکوے
انج نہ پیار نوں لریکاں لائیے
لارے لاونا عادت اوہدی
حسن جی اوس تے چڑھائیے

سعید احمد شہزاد

جنگل وچ وی رہنا اوکھا بستی وچ وی تنگ
سپاں توں جے بچ جائیے تاں بندے مارن ڈنگ
ڈھڈ تندور دا بالن مگا، سوچاں نے اگ لائی
سُھ دی آس نہ کجں دتا پیار سریری تنگ
لیکھاں دا ایتھے مالک بندہ آساں دا اے قاتل
رب بنایا نائب سی ایہوں خلقت ڈاڈھی تنگ
آس امید دی ڈھیری اُتے گرجھاں پھرے لائے
کالے رنگ گلاباں کیتے چٹا لو دا رنگ
لکھ کتاباں پھولیاں لکھ بُہے کھڑکائے
تھاں تھاں ودھدی ویکھی اے میں نفرت ویر دی جنگ
ہر جُڑہ اندر جا کے مھیا اوکھا رہے شہزاد
چدھر جاوے مُردے جاندے ڈکھڑے اوہدے سنگ

عشرت ندیم

رُسیا اپنا یار منا لے تھیا تھیا
فیر توں پیریں گھگھرو پا لے تھیا تھیا
سوں سوں عمر لنگھائی ساری ہوڑ متے
تے اپنے بھاگ جگا لے تھیا تھیا
چر دی ماری مر نہ جاوے چند نکاری
لوں لوں یار دا عشق رچا لے تھیا تھیا
جھک نہ ترے پتلاں کر لے جے من جاوے
بے رنگی چری رنگوا لے تھیا تھیا
جھڈ کڈاتے بیٹی ہوئے من لے اکھا
نہ ڈر یار توں گھڈ چکا لے تھیا تھیا
رُسی سکھاں وانگوں عِشرت بے توں چاہویں
میںوں اپنے نال وسا لے تھیا تھیا

ہڈ بیتی تے جگ بیتی

(5)

لڑی نمبر 3 پنچم جولائی 2001ء نال جوڑ کے پڑھن دی کھچل کریا اے

(لڑی جوڑن کیتے)

جھنگ جیل

”توں آپنے لئی دُعا کیوں نہیں کردا؟“ میں پھُٹھیا۔ ”دُعا کسے دوسرے واسطے کریئے تاں منظور ہوندی اے۔ آودے واسطے نہیں“ اوہنے جواب دتا تے پھیر کر گیا، تسلیاں دیندا ہویا۔

لہور چالی

ایس گل توں ڈردا کہ کوئی وارڈن اوہنوں گلاں کردیاں دیکھ نہ لے۔ گرمی دن بدن ودھدی جاندی سی تے پھانسی دی کوٹھڑی وچ ہوا بالکل نہیں سی آوندی تے کوئی ہتھ نال جھلن والا پکھا وی نہیں سی۔ تن چار دن کراریاں مر چاں کھا کھا کے میرا پیٹ خراب ہو گیا تے آخر سپریٹینڈینٹ جیل نوں جد پتہ لگا کہ نواں نظر بند ایل ایل ایل ایل پھانسی دی کوٹھڑی وچ بند اے تے بیمار ہو گیا اے تاں مینوں جیل دے ہسپتال وچ داخل کرا دتا۔ جتھے پنج ست مریض ہوں دی سن۔ کھلی جگہ سی تے پکھے لگے ہوئے سن۔ دو دن بعد اسٹنٹ سپریٹینڈینٹ نے مینوں مولانا مودودی دی لکھی ہوئی اک چھوٹی جیسی کتاب

دتی جیہدے وچ لکھیا ہویا سی کہ اسلام وچ لونڈی غلام رکھن دی اجازت
 اے۔ ایہہ پڑھ کے میرا من ایہہ من نوں تیار نہیں سی۔ میں سوچیا اسلام
 تاں کہدا اے کہ سبھ انسان برابر نیں تے لونڈی غلام رکھن دی اجازت کیویں
 ہو سکی اے۔ میں بڑا سوچیا پر مینوں ککھ سمجھ نہ آئی۔ میں تازہ تازہ ایل ایل
 بی کر کے کیونسٹ پارٹی دا کُل وقتی کارکن بن گیا ساں ساری خلقت نوں برابر
 کرن واسطے، پر میں مذہب دے متعلق اے کوئی خاص نہیں سی پڑھیا پر
 مینوں یقین نہیں سی آندا کہ اسلام وچ لونڈی غلام رکھن دی اجازت ہو
 سکی اے۔ جھنگ جیل وچ اے مہینہ وی پورا نہیں سی ہویا کہ اک دن
 اسٹنٹ سپریٹنڈنٹ نے اکھیا، ٹنھاڈی چالی آگئی اے۔ تیس لہور جیل وچ جا
 رہے او۔ او تھوں ہتھکڑی لا کے مینوں جیل وچوں کڈھیا تے دو سپاہی مینوں
 لے کے ٹرین دے ذریعے لہور لے آئے تے سینٹرل جیل وچ داخل کرا دتا۔
 اوتھے سی آر اسلم نوں وی لے آندا سی۔ پہلے دن جیل دی پریڈ ہونی سی۔
 سپریٹنڈنٹ جیل جدوں دورہ کردا سی تاں قیدیاں نوں حکم ہوندا سی پئی اوہ
 آپنیاں لوہے دیاں بائیاں جیہناں وچ اوہناں نوں دال ملدی سی رگڑ رگڑ کے
 چمکاون تے جیلر دے آون ویلے اوہ اک قطار وچ کھڑے ہون۔ اک ہتھ وچ
 بائی تے دوجے ہتھ وچ کارڈ جیہدے تے اوہناں داناں پتہ تے مجرم تے جیل
 وچ کردار لکھیا ہویا ہوندا سی لے کے کھڑے ہون۔ نمبردار نے سانوں وی انج
 کھڑے ہون واسطے اکھیا پر اسماں صاف انکار کر دتا تے دوہاں نے اپنے کبل
 لپیٹ کے اک پاسے رکھے تے اوہناں دے اُتے بہہ گئے۔ جیلر آیا تے اوہنے
 سانوں کمبلاں تے بیٹھیاں ویکھیا تے وارڈن نے دسیا کہ دوویں ایل ایل بی نیں

تے سیاسی قیدی نہیں۔ جیلر نے سانوں بی کلاس دا کھانا: دودھ، ڈبل روٹی
 وغیرہ لیا وتی آپنے خصوصی اختیارات نال۔ پتہ لگا کہ ایہہ جیلر آزادی توں
 پہلاں وی سیاسی قیدیاں نال اچھا سلوک کردا رہیا اے۔ تھوڑے دنوں بعد
 سانوں دوہاں نوں بی کلاس مل گئی تے سانوں گوراوارڈ وچ بھیج دتا گیا۔ منجیاں
 تے راشن تے اک مُشقتی وی مل گیا۔ مُشقتی چھوٹے قد دا گینڈھا جیہا
 بندہ سی تے چھوٹی چھوٹی داڑھی رکھی ہوئی سی۔ سانوں پتہ لگا کہ اوہ جیب کُترا
 اے۔ اوہ لوکاں دیاں جیباں تے ہتھ صاف کرن دیاں بڑیاں کہانیاں سُنندا سی۔
 ہر ویلے نوں گل تے جیب کُترن دے نوں طریقے۔ سمجھ نہیں سی آوندی
 کہ ایڈا موٹا تے گینڈھا بندہ پھرتی کیوں وکھا سکدا اے۔ سمجھیا کہ اینویں
 ڈھینگاں ماردا اے۔

مولوی قینچی

ساڈے توں پہلاں اوتھے اک مولوی وی گوراوارڈ وچ بند سی۔ اوہا ناں
 قینچی مولوی پیا ہویا سی۔ اوہ بڑا رونداتے ہاڑے کڈھدا سی۔ اسیں پچھیا کہ
 توں کس گل وچ جیل آگیا ایں۔ اوہنے رو رو کے دسیا کہ نوں نوں پاکستان
 بنیا سی تے عورتاں وچ اسلام دے خلاف بے پردگی بڑی ودھ گئی سی۔ عورتاں
 ننگے سر بزاراں وچ بھون لگ پئیاں سن۔ اک واری میں ویکھیا بیگم رعنا لیاقت
 علی خاں دُپٹے توں بغیر وزیر اعظم پاکستان دی بیگم وی دوگٹاں کیتیاں ہوئیاں
 انارکلی بزار وچ سامان خریددی پھر رہی سی تے میں اوہنوں خط لکھ دتا کہ جے
 توں اگے توں سروں ننگی بزار وچ آئی تاں میں تیریاں گٹاں کٹ دیاں گا۔
 ایس کر کے مینوں پھڑ کے جیل وچ چھا دتا۔ مَن بڑیاں معافیاں منگیاں نہیں پر

کوئی گل نہیں مندا۔ اسیں آکھیا، ’مولوی جی، تئیں تاں ایہہ بڑی بھیری گل کیتی۔ جے سوچ سمجھ کے غازی بن واسطے کیتی جے تاں پھیر ہن گھبراندے کیوں او۔ تئیں اتھے مر نہیں جاندے“ پر اوہ ڈھائیں مارن لگ پیا، پھیر سی آر اسلم نے اوہنوں بڑی درد بھری درخواست لکھ دتی۔ آخر تھوڑے دنوں بعد اوہ رہا ہو گیا۔ خبرے اوہدی معیاد پوری ہو گئی سی۔

گاں چور انگریز

گورا وارڈ وچ دو انگریز وی سن۔ اک بڈھا جیہدا ناں ایلن بی سی تے اک جوان جیہدا ناں ہارڈنگ سی۔ اوہ جنوہی افریکہ دا سی۔ ایلن بی کئی وار جیل وچ آچا چکا سی۔ اوہ گائیاں دی چوری کردا سی۔ گاں نوں گڑ کھوا کے آودے پھچھے لا لیدتا تے پھیر اوہنوں گڑ کھواندا اگے اگے ٹریا جانداتے اخیر پچو خانے لیجا کے وچ دیندا۔ اوہ کہن لگا بیسی میں بڑا بد قسمت آل۔ میں جد وی جیل وچ آوناں، اتھے سی کلاس قیدیاں نوں دودھ تے مکھن ڈبل روٹی وغیرہ وچ وچ کے پیسے کما لیناں تے کٹھے کردا رہناں بیسی باہر جا کے میں کوئی کاروبار کراں گا۔ پر جدوں میری رہائی ہون والی ہوندی اے میرے پیسے چوری ہو جاندے نیں تے میں پھیر گائیاں چوری کر کے جیل وچ آجاناں۔ اوہ اپنے جوڑے ہوئے پیسے اک جگہ تے نہیں سی رکھدا۔ روز اوہناں دی تھاں بدلا رہندا سی۔ ہارڈنگ نوں ایس گل دا پتہ لگ گیا سی اوہ اوہدی ٹوہ وچ رہندا سی۔ اک دن میں ویکھیا ایلن بی برآمدے دے دروازے وچ انج چپ وٹی کھلوتا سی جیکر کوئی بت ہوئے۔ اوہدا سر گھونتا سی تے مونہہ دے ہڈ باہر نوں بکھے ہوئے سن۔ منگول جاپدا سی۔ میں اوہنوں پھچھیا، ایلن بی کیہ گل اے؟ تاں اوہ بالکل گل نہیں سی کردا۔ بڑی

مشکل نال اوہدے کولوں گل کروائی تے اوہنے روندیاں ہویاں دسیا پئی میرے
 روپے ہارڈنگ بدماش نے چوری کر لئے نیں۔ میں اوہنوں حوصلہ دتا پئی فخر نہ
 کرتیوں روپے واپس لے دیاں گے۔ اوہ کہن لگا، تئیں نہیں جاندے اوہ بڑا
 خبیث اے تے نالے آرش وارڈن دا بہلی بچا ہو یا اے۔ میں کہیا، حوصلہ رکھ
 ایس واری اسیں تینوں روپے ضرور واپس لے دیاں گے۔ میں مُشقتی نوں بلا
 کے آکھیا کہ توں اپنی کاریگری دیاں گلاں کر کے ساڈے کن کھا گیا
 ایں۔ اج تیری کاریگری دا امتحان ہو جائے گا۔ اوہ کہن لگا، تئیں لحم کرو۔ پر
 ایتھے جیل وچ میں کیہ کر سکناں۔ میں اوہنوں ساری گل دسی تے اوہنے آکھیا
 فخر نہ کرو۔ شام توں پہلے پہلے روپے تہاڈے ہتھ وچ ہون گے۔ تئیں ویکھنا
 ذرا میری کاریگری۔ اونے چر وچ ہارڈنگ جیہڑا ڈیوڑھی وچ گیا ہو یا سی بہت
 سارا سامان چکی واپس آگیا تے مُشقتی نوں کہن لگا، سامان کچن وچ لے چل۔
 مُشقتی نے حشی حشی سامان چک لیا تے کچن وچ ل گیا۔ اسیں آرام کرن
 لگ پئے۔ جھٹ پھھوں مُشقتی آیا تے پنج سو روپے دے نوٹ کڈھ کے
 اوہنے مینوں دے دتے، کہن لگا، باقی اوہ خرچ کر آیا اے۔ میں بہت حیران
 ہو یا۔ پھکھیا توں کیوں کیتا اے۔ اوہنے جواب دتا، بس ایہوتاں کاریگری سی۔
 اپنے وچ ہارڈنگ نوں پتہ لگ گیا تے اوہ مُشقتی نال لڑن لگ پیا۔ اسیں
 اوہنوں آکھیا، خبردار جے اوہنوں توں کچھ آکھیا تے۔ ایلن ملی غریب دے
 جوڑے ہوئے روپے کڈھ کے ہن توں مُشقتی تے رعب پانا ایں، تیری
 شکیت لا دیاں گے تے تینوں ایتھے ای سزا ہو جائے گی۔ آخر ماملہ رفع دفع ہو
 گیا۔ ایس توں بعد ایلن ملی نوں تنگ کرن واسطے اوہنے ہور طریقہ لبھ لیا۔ ایلن

ہی روز دودھ لین واسطے چکر وچ کپ لے کے جاندا سی تے پھیر واپس آ کے
 وچ دیندا۔ بڈھا بندہ سی تے ہولی ہولی مُردا سی۔ ہارڈنگ نے اوہدے کپ دے
 پیندے وچ چھید کر دتا۔ ایلیں ہی دا دودھ واپس آوندیاں ادھارہ جاندا۔ بڑے
 چر بعد اوہنوں ایس گل دا پتہ لگا کہ ہارڈنگ نے کیہ شرارت کیتی اے۔

مُغل شان دا ننگا سواگت

اک ایم اے پاس جرنلسٹ (اخبارچی) نوں وی ساڈے نال گورے وارڈ
 وچ بھیج دتو نہیں۔ اوہ اکہرے جسم دا نوجوان لڑکا سی۔ اسیں پھیا ٹیس کس
 طرحاں تے کیوں پھڑے گئے او؟ کہن لگا مینوں تاں دیس پیار دی مار ماری گئی
 اے۔ جد سانوں ایس گل دی سمجھ نہ آئی تاں اوہ کہن لگا، نوں نوں پاکستان
 بنیا اے تے ہر شخص تے خاص طور نوجوان دیس پیار دے جذبے نال گروچ
 نہیں تے اوہ کسے صورت۔ وی پاکستان نوں معاشی نقصان پہنچدا نہیں دیکھ
 سکدے۔

میں اپنے اخبار وچ ایہہ گل چھاپ دتی سی کہ اک وزیر صاحب چھانگا
 مانگا دے سرکاری جنگل دیاں لکڑیاں وڈھا کے وچ رہے نہیں۔ ایہہ حقیقت
 میں آپ اپنیاں اکھاں نال دیکھی سی۔ ایس لئی میں ایس طرحاں دی کالی بھیڈ
 نوں ننگا کر دتا۔ اوہ تاں ننگا ہو کے وی اوہ سے طرحاں دندناند پھر دا اے، پر
 مینوں غبڈہ ایکٹ وچ پھڑ کے ایہتھے غنڈیاں دے نال بند کر دتا۔ اوہناں نال
 چار پنج دن بہت اوکھے کڈھے نہیں۔ اوہ تاں ننگے ڈانس کردے سن تے مینوں
 وی زبردستی ننگا کر کے ڈانس کرن تے مجبور کردے سن۔

اک دن اوہناں روٹی کھان توں انکار کر دتا ایس کر کے پئی جیل میں۔

دے مطابق اوہناں دی روٹی دا وزن پورا نہیں ہوندا۔ جیل سپرینٹنڈنٹ نے آکھیا، میں آپ اوہناں دے وارڈ وچ آکے روٹی اوہناں دے ساہنے تکاواں گا۔ پرسوں جیلر دا دورہ سی۔ جد جیلر وقت مقررہ تے آیا تاں وارڈن نے ایس طرحاں اعلان کیتا جیویں فلماں وچ مغل بادشاہواں دے دربار وچ آون دا کیتا جاندا اے تے پھیر اوہدے پچھے اک نمبردار نے وڈا چھتر چھیا ہویا سی تے چھتر دی چھاں پٹھ جیلر آرہے سن تے نال اک نمبردار چوری جھلدا آوندا سی کھیاں اڈان واسطے، پر جد اوہ اندر پچھنے تاں اوہناں عجب منظر دیکھیا۔ تقریباً "ستہر اسٹی غنڈے الف ننگے اک قطار وچ کھڑوتے ہوئے سن اوہدے سواگت واسطے تے مینوں وی اوہناں ننگا کھڑا کیتا ہویا سی۔ ایہ منظر دیکھ کے جیل دا سارا عملہ گاہلاں کڈھدا واپس بھج گیا۔

میں جیلر نوں اک وارڈر دے ذریعے درخواست کیتی پئی مینوں ایس عذاب توں بچایا جائے تے اوہناں دی مہربانی نال میں تہاڈے نال آ گیا آں۔

ص۔ صفت نہ حسن دی جائے جھلی، رانی دیکھ کے پورن نوں ٹرت مٹھی صورت نظر آئی راجہ بھل گیا، ہر پیر تائیں آگ بھڑک اٹھی دلوں پتر نوں یار بنایا سو، اوس دی ثابتی دی وچوں لج ٹٹھی قادر یار ترسمت ہنسیاری، لگی دیکھ دگاونے ندی پٹھی

لفظ موتی

(5)

پکی کرن لئی کجھ لفظ

بھلیں نہ : چیتے نال کریں / آکھیں یاں کوئی وی کم یاد نال کریں۔

بھی : ضرور۔ میرا ایہہ کم بھی کریں۔

پڈاونا / پڈانا : سٹیہا چنگا پڈا کے دیویں یاں اوس نوں چنگا پڈائیں کہ اوہ او تھے
وقت بر آونجے۔ پیڈایاں پیڈی کرنی (پکی کرنی، تاکید کرنی)
تاکید کرن :

جھیں کرن، جھیں ائی : میرے کم دی اوس نوں جھیں کریں یاں گھر آون
دی اوس نوں بہوں جھیں کریں یاں ایس کم دی میرے ولوں وی جھیں ائی۔
چیٹ کرن، چیٹ کرنی : میں تیرے سٹیہے تے چیٹ کر کے آیا آں۔ چیٹ کر
کے اوس ول جاویں۔

سوگھا کر کے دیون : تاکید کر کے، پڈا کے، کوا کے کوئی شے دین۔ عام
طور تے کسے دی رقم یاں ادھار منگی ہوئی کوئی شے واپس کردیاں ہو یاں اکھیا
جاندا اے کہ ایہہ رقم میں سوگھی ائی یاں ایہہ اپنی پرات تے اوہ گلاس سوگھے
نیں۔ سوگھیا اجیہے بندے واسطے وی ورتیا جاندا اے جیہڑا کنجوس ہووے یاں

مانگوں کوئی شے کسے نوں نہ دیوے۔ ایس دی ورتوں انج اے، اوہ اپنی ویریں
 بڑا سوگھیا بند اے، ساڈے کولوں جیہڑی شے جدوں مرضی ہوس منگیاں بغیر
 لے جاندا اے یاں اوہ بڑا سوگھا ٹبر اے۔

ضرور، ضرور بر ضرور، ضرور ضرور اں دے: ایہہ لفظ وی تاکید یاں
 چیٹ کرن واسطے آکھے جاندا نہیں جیویں اوہ ضرور اوتھے آوسی یاں میرا ایہہ
 مسئلہ ضرور بر ضرور حل ہونا چاہیدا اے یاں توں چیٹ کر کے ضرور ضرور اں
 دے اوس دے گھر جانا اے۔

کو اونا، گوانا: پکی کرنا۔ میں اوس نوں چنگا کوا کے گھلیا اے یاں ایہہ رقم اوس
 نوں کوا کے دیویں یاں اوس نوں چنگی طرحاں کو اونا ہا کہ اوہ ایہہ گل بھل نہ
 جاوے۔

لازمی، ہر حال وچ: وساریں نہ

کینے بندے لئی ورتیندے لفظ

کینہ، گھٹیا، شودھا: شودھا گھٹیا دے معنیاں وچ وی تے غریب مسکین دے
 طور تے وی ورتیا جاندا اے۔ دوجے لفظ انج نہیں: بھیا، ہلکا، ہولا، گتا کینہ،
 بد ذات، کم ذات، کڈات، بچ، بچ، بے دانتا بدانتا۔

سُستی اٹھسی لئی ورتیندے لفظ

آکس: ایہہ لفظ سرگودھے ول تاں ورتیا نہیں جاندا پر ایسے لفظ نال ملدا لفظ
 ایس دے اُلٹ معنیاں دا چوکی ورتیوں وچ اے ایہہ لفظ ہے آگھس۔ آگھس
 دا مطلب اے محنت، کوشش، تکلیف کر کے کوئی کم کرن۔ ایہدے اُلٹ بے

آٹھسی بے طاقتی، سُستی کمزوری اے۔

کچھڑن : کچھڑیا ہويا۔

نلگھس کرن، نلگھسی بندہ : سُستی کرن، سُست بندہ۔

چر کرن، دیر / ڈیر / ڈیری :

ڈھلا، ڈھل مٹھ، ڈھل مڈھل، سُستی، سہلا۔

کٹ نہ کرن، کوئی کٹ نہ ہوون : کم دا اگے نہ ودھ سکن۔ ایس بہوں وی کٹ کیتا تاں مرلہ ڈیڑھ کنک دا کپ لیسے ایس توں ودھ نہیں یاں بندے تاں کم تے ڈھیر اکٹھے کر لئے آہن پر اوہناں ساری دیھاڑی وچ ایہو کٹھ کٹ کیتا اے۔ کٹ کسے وی کم واسطے استعمال ہو سکا اے۔

کم کوسی : کم توں جی چرانا، سُستی یاں آرام پرستی کرنا۔

کوئل : سُست بندہ عام طور تے وقت بر کم نہیں کر سکا تے ہر کم وچ کوئل کر بہندا اے۔ کوئلا بندہ، کوئلا کم، کوئلا ٹبر مراد اوہ بندہ جیہڑا ویلے بر نہ کم کرے نہ ویلے بر گھر آوے، کوئلا کم اوہ کم جیہڑا آپنے وقت توں ہٹ کے کیتا جاوے جیویں رات نوں ہل چلانا، کھال کھالنا وغیرہ۔ کوئلا ٹبر اوہ خاندان جیہناں دا ویلے دا نظام ٹھیک نہ ہووے چر تائیں جاگدیاں رہنا، کم کردیاں رہنا، وڈے ویلے وقت بر نہ اٹھنا، دوپہراں تائیں ستیاں رہنا۔ کوئلا بندہ کوئلا ٹبر ایہناں وچوں کسے اک صفت داوی ہو سکا اے۔ آپنی محنت پاروں اوہ ویلا کوئلا نہیں ویکھدے تے اپنے کم وچ چپے رہندے نہیں پئی رات ویہندے ہن نہ دیہارتے یاں دوجی صفت ایہہ ہو سکا دی اے کہ اوہ سُستی دے مارے

ہوئے ہن تے آپنی تلگھس پاروں کوئی کم صحیح وقت تے نہیں کر سکدے۔

تھا، مٹھوک : سُستی کرن والا، گھٹ رفتار۔

ویسرا : سُستی پاروں بھل جان والا، کم نوں پچھے سٹن والا۔

پلجکل : سُت بندہ جیہڑا ہلدا جلد نظر آوے پر کم وچ کوئی کٹ نہ کر سکے۔

سُت بندے واسطے سُری ہار، کیری ہار، لپیھ جیہا (یعنی سُری دے کیرے دی

رفتار والا، کیری دی چال والا یاں لپیھ / سنا لپیھ (گلا لیف) جیہے لفظ وی بولے

جاندے نیں۔ سُت بندے واسطے بے آگھسا دا لفظ وی ورتیا جاندا اے۔ تھن

ترٹ (جس ماں دا دودھ پورے دنیاں تائیں نہ پتا ہووے تے ایس پاروں

کمزور رہ گیا ہووے) ست ماہیا، رہیل (رہیا ہویا)، رہیلو یا ہریڑو کٹا، آذت

(لاچار) وی سُت بندے واسطے بولے جاندے ہن کیوں جو سُت تے کمزور

وی آپس وچ ملدے جلدے ہن۔

بے علم لئی ورتیندے لفظ

ان پڑھ، چٹا، چٹا ان پڑھ، انھا، بے علم، جاہل، گنوار۔

کنجوس لئی ورتیندے لفظ

پکا، پکا پیڈا، تھوڑ دلا، سوگھا (حساب کتاب داسیانا، آپنی چیز مگن تے نہ

دین والا جے دے دیوے تے فوراً "واپس مگن والا۔

نچوڑھا : ایہہ کنجوس توں وی اُتے دی ڈگری اے۔

شوم : سخی نالوں شوم بھلا ترت دیوے جواب۔

قرون / قارون : کنجوس -

گڈھ دا پکا : مٹھ گھٹ کے رکھن والا، پیسے دا پیاری -

مکھی چوس : کنجوس واسطے ہانہ پن، موتر چوں مچھیاں پھرن والا، ٹھکان وچ

پکوڑے تلن والا جیہے لفظ وی بولے جاندے ہن -

لگی دین لنگار آسمان تائیں، اوہدی ثابتی دے وچوں تھم بھنے
قادریار ترمیت ہنسیاری، بھن لون لگی وچ تھال چھنے
ک - کرم جاں بندے دے جاگدے نی، رب آن سب بناوندا ای
سروپا پہناوندا قیدیاں نون، دکھ دے کے سکھ دکھاوندا ای
رب بے پرواہ بے انت ہے جی، اوہدا انت حساب نہ آوندا ای
قادریار پھیر ثابتی دیکھ اُس دی، رب حق نون چا ہچاوندی ای

پپسیاں کولے۔۔۔ صحت دے ویری

ایس گل دے پڑچولنہار دسدے نیں پئی بوتلاں وچ گیس والے تیزابی پانی توں بنا کُجھ نہیں ہوندا۔ غذائیت تاں ناں نوں وی نہیں ہوندی۔ ایہہ زریاں بیماریاں دا گھر نیں۔ ایہدے وچ جو کُجھ وی پایا ہوندا نیں ہڈیاں دا پھکا مار دین والا ہوندا اے۔ بندے نوں موٹیاں کردا اے، دنداں نوں گالدا تے ڈھاندا اے تے کینسر ورگا مارو روگ لا دیندا اے۔

انسولین دے پڑچولی ڈاکٹر چارلس پیسٹ دا آکھن اے پئی سافٹ ڈرنکس یعنی بوتلاں شراب جنیاں ای تباہ کن نیں۔ شراب دے گجھے لوکاں نوں اکثر جگر دی بیماری Cirrhosis ہو جاندی اے تے ویکھن وچ آیا اے بئی ایہو بیماری بوتلاں تے لگے ہوئے لوکاں نوں وی چھمڑ جاندی اے۔ بھیاں بالاں لئی تاں بوتلاں اصلوں ای تباہی دا موجب نیں۔ غذائیت، وٹامنز تے پروٹین دی تھوڑی ایہناں پاروں ای ہوندی اے تے موٹاپے دا روگ لگ جاند اے۔ اتوں ایہہ پئی بوتلاں دے پیتیاں نسا نہیں لہندی تے بندہ ہور منگدارہ جاند اے۔

بوتلاں وچ پاندے کیہ نیں؟

ساریاں بوتلاں نوں ای مٹھا کرن لئی ایہناں وچ کھنڈ پائی ہوندی اے۔ پپسی کولا دی 250 ملی لیٹر دی بوتل وچ گھٹ ودھ ساڈھے چار چمچے کھنڈ

ہوندی اے۔ سپرائٹ دنی بوتل وچ پنج چمچے۔ سگویں کار ڈوبے مار کے دیاں
 بوتلاں دی اے، ہو سکدا اے ایہدے توں وی ودھ کھنڈ پیندی ہووے۔ چیتے
 رہوے پئی چاء دے اک چمچ برابر کھنڈ وچ 16 کیلوریز ہوندیاں نیں انج اک
 عام بوتل وچ 70 توں لے کے 80 تائیں کیلوریز ہوندیاں نیں۔

ورلڈ ہیلتھ آرگنائزیشن والے کھنڈ دی ورتوں دی حد دن وچ عام بندے
 لئی اٹھ توں یاراں چمچ متھدے نیں۔ مطلب ایہہ پئی دن وچ روزنریاں دو
 بوتلاں پیتیاں یاں اک ٹن پیک لیاں اسیں اپنے سریر دی لوڑ توں کتے ودھ
 کھنڈ ورتدے پئے ہونے آں، جیہڑی بیماریاں نوں سدنا دین والی گل اے۔ کھنڈ
 اک تاں دنداں لئی بھیردی ہوندی اے ڈوجا ایہدے نال شوگر لگن دا ڈر ہوندا
 اے۔ پھیر دل دے روگ، بد ہضمی تے چڑی دے روگ ایسے توں لگدے
 نیں۔

سیانے اکھدے نیں پئی کھنڈ فیم، مارفیاتے ہیروئن ورگی ای نشہ آورتے
 مارو دوا اے جیہدی بندے نوں گچھ پئے جاندی اے۔ کھنڈ دی چوکھی ورتوں
 بندے نوں ودھ روٹی کھان دی عادت پاندی اے۔ کیونجو ایہہ جھٹ رت وچ
 رل جاندی اے تے بندے نوں رج جان دا پتہ نہیں لگدا۔ ودھیا مشینی کھنڈ
 تاں لہو وچ رل کے وجود نوں کھنڈ دا عادی کر دیندی اے۔ لہو وچ کھنڈ پوری
 رکھن لئی ہور کھنڈ دی لوڑ رہندی اے۔ ایہدے نال صحت دا ہور وی پھکا
 و جن لگ پیندا اے۔

مصنوعی مٹھا: پیپسی، کوکا کولا یاں سیون اپ والے گھٹ کیلوریز دے
 کیمیکل ورتدے نیں: ایسپارٹیم، السلفیم کے، سیکرین یا سکرالوز۔ بہتیاں بوتلاں

وچ ایسپارٹیم ای پاندے نیں۔ ڈائیٹ پیسی وچ ایہو پاندے نیں۔ ایہہ عام کھنڈ نالوں دو سوگنا ودھ مٹھا ہوندا اے۔ ایہہ تھوڑا جیہا پایا ہووے تاں بوتلاں مٹھیاں وی ہو جانیاں نیں تے نمبوتے ہور سواداں نوں ترکھا کر دیندا اے۔ ایسپارٹیم پاروں بیماریاں سُن لوو کیہ کیہ لگدیاں نیں: ادھے سر دی پیڑ، چیتا خراب ہو جاوَن، ڈھٹھے رہن تے کھجیاں رہن۔ کئی ویلے ایہہ کیمیکل مرگی، جی کچیاں ہوون، مروڑ، کھرک تے نظر دے دھندلائے رہن دا کارن وی ہندا اے۔ پھیر دماغ دا کینسر وی سیانیاں ایہدی پاروں ہوون دا پتہ لایا اے۔

سکرین: ایہہ عام کھنڈ توں 300 گنا مٹھی ہوندی اے۔ مٹانے دا کینسر ایہو کردی اے۔ کینیڈا، نیوزی لینڈ تے ہور یورپی ملکاں وچ ایہدی ورتوں دی ہنک اے۔

کیفین: جنے وی کولے ہین اوہناں دا سواد بناون لئی کیفین پاوندے نیں۔ چاء توں کافی دے مقابلے وچ ایہہ اک چوتھائی توں لے کے اک تہائی ورتدے نیں۔ کیفین دماغ نوں ترکھا کرن والیاں دواواں وچوں اے تے اک نشہ جیہا ہویا رہندا اے۔ بندہ اپنے آپ نوں ترکھاتے آہر والا محسوس کردا اے۔ کیونجو اوہدے دل دا دھڑکن جو تیز ہو جاندا اے۔ ایہدے نال جگراتا، پریشانی، اوازاری ہوندی اے تے دل دی دھڑکن اک تار نہیں رہندی۔ مٹانے معدے دا کینسر لاندی اے۔ ہائی بلڈ پریشر ہووے تاں ودھ جاندا اے۔ نوجواناں نوں ایہدی پاروں دھات پین لگ جاندی اے۔

تیزاب: بوتلاں وچ اک جوش تے کھٹائی جیہی رکھن لئی اسٹریک ایسڈ، فاسفورک ایسڈ تے کدیں کدیں یاں ٹارٹیرک ایسڈ ورتدے نیں۔ ایس

تیزابی اثر پاروں ای بوتلاں کینا کینا چر پئیاں رہن ایہناں نوں کجھ نہیں ہوندا۔
 دوجا ایہہ اثر ای تریہہ لہہ جان دا جھوٹھا جیہا احساس وی کراندا اے۔ کولا
 ویاں بوتلاں وچ تاں ایہہ تیزابی اثر لازمی ہوندا اے۔ پڑچول دس دی اے پئی
 کولے دی اک بوتل وچوں تیزابی اثر کڈھنا ہووے تاں 32 گلاس پانی دے
 پیندے نیں۔ ایہدی دن داں اُتے مار ہوندی اے۔

کاربن ڈائی آکسائیڈ : اک واڈھو شے اے جیہڑی اسپس ساہ راہیں بنے
 کڈھنے آل پر بوتل پیندیاں ایہہ مڑ کے ساڈے اندر آوڑدی اے۔ بوتلاں
 وچ ایہدی بڑی لوڑ ہوندی اے کیونجو ایہدے نال ای جھوٹھی جیہی ٹھنڈ دا
 احساس جاگدا اے تے بوتلاں لما چر خراب وی نہیں ہوندیاں۔

کشید کیتا ہویا پانی : بوتل وچ 90% پانی ہوندا اے تے ڈائیٹ والی بوتل
 وچ 99%۔ گمپنیاں پانی نوں لے کے جیویں آپنی ورتوں لئی چھاندیاں نیں
 اوہدے نال پانی دی معدنی تاثیر مگ جاندی اے۔ ایس پاروں ایہدے وچ
 کاٹ آجاندی اے جیہڑی ہر شے نوں گال دیندی اے۔ بوتلاں دا چوکھا پیون
 پیشاب راہیں کیشیم، میگنیشیم تے ہور دھاتی مادیاں نوں باہر کڈھ دیندا اے۔
 ایہدی پاروں ہڈیاں تھوٹھیاں ہو جاندیاں نیں، سگھ دے غدوداں نوں فرق
 پیندا اے، دل ویاں بیماریاں تے ہائی بلڈ پریشر دا دھڑگو لگ جاندا اے۔

بھاویں کشید کیتا ہویا پانی وقتی طور تے وجود دی صفائی کردا اے پر بوتلاں
 پین تے ہور الم غلم کھان نال جسم وچ تیزابیت پیدا ہوندی اے، جیہدے نال
 کئی بیماریاں لگ جاندیاں نیں تے بندہ ویلے توں پہلاں ای بڈھا ہوون لگ
 پیندا اے۔

بیزواک ایسڈ: ایسہ وی کئی بوتلاں وچ پیندا اے۔ ایہدی پاروں لوکاں
 نوں دمہ، پھوڑے پھنیاں تے جسمانی نظام وچ تیزی دے آجاون ورگے مالے
 بن جاندے نیں۔

پھیر جھوٹھے سواد تے کھان والے جھوٹھے رنگاں دی ورتوں بوتلاں وچوں
 غذایت مگا دیندی اے تے چڑی دے نال نال تک تے اکھاں دے روگ لا
 دیندی اے۔ سبھ توں وڈی گل پئی جھوٹھے رنگاں پاروں کینسر ہون دا ڈر
 ہوندا اے۔

(courtesy: The Net Work)

پنجابی دیاں ہور وی تحفہ کتاباں

1- منظوم تفسیر سورت الرحمن: میاں شیر محمد گوندل

2- رحمتاں والا نبی: حشمت شاہ

3- سراپا رمز یعنی موج عشق: غلام جیلانی قادری

4- سی حرفی فی وحدت الوجود: غلام جیلانی قادری

5- پریم بانی: غلام جیلانی قادری

6- قصہ راجہ رسالو: لالہ مولک رام مولک

7- سوہنا زینی: سید جلال

8- قصہ خورشید: استاد محمد شفیع

آپ آٹویاں چٹھی یا انوائٹو

پچیت کتاب گھر تہاڈی سیوالئی حاضر

ادارہ رُشنائی دی نویں کتاب

موجودہ دور میں

چِشتی تعلیمات کی معنویت

چھپدی پئی اے

اسلام اینڈ دی ماڈرن ایج سوسائٹی دے حوالے نال
لکھی ایہہ کتاب پڑھ کے تہاڈا رُوح راضی ہو جاسی

سچیت کتاب گھر

فلیٹ 11، شرف مینشن، 16 کونینز روڈ،

چوک گنگا رام ہسپتال، لہور۔ فون : 6308265

میں نمائی اپنے جوگی کتھوں کہ نوکری لئی چار جھلڑ دے سکدی! رب
 چودھری ہوراں نوں لمی حیاتی دیوے، جیہناں میں نمائی نوں رب واسطے
 ای جاگ لا پھڈی اے۔“ ناظراں آرڈراں دا لفافہ ہک نال لاوندیاں
 دسیا۔

غسل خانے وچ ممتاز ماں دے اکھر مئے تاں اوہدیاں اکھاں بھر
 آئیاں تے من وچ آکھن لگی، ’ماں تینوں کیہ دساں؟ ایہہ کاغذ رب
 واسطے نہیں لبھا۔ تینوں کیہ پتہ۔ ایہہ نوکری دا دو پوٹے کاغذ کینا منگا
 اے۔ ایہدا جو مک میں تار آئی آں اوہ تاں لکھاں کروڑاں توں وی منگا
 اے!‘

ممتاز دیاں اکھاں وچوں اتھرو ڈلھن لگ پئے۔ اوس سوچیا پتہ نہیں
 غریباں نوں نوکریاں دین دا اختیار لہو پین والے بگھیاڑاں دے ہتھ ہور
 کینا گو چر رہنا اے تے اوہ پھڈے اُتے تھیں تھیں پئے دن داں تے وجیاں
 نہوندر اں دے چٹاک ویکھ کے پانی دی ٹوٹی کھول کے اپنے ای ہنجواں
 دے پانی نال نہاون لگ پئی۔

قصہ ریت والیاں

(4)

قصیاں دیاں سوانیاں وچ لوناں دا اصل ہان زلیخا اے متے۔ بھاویں اوہ آئی
اوس ویلے جد لہور دربار دی اخیری لوناں کر راج سیاست دا پڑ ہار کے رُل
کھپ گئی آہی پردیسیں۔

ڈھائی ہزار ورھے پُرانے مصر کنعان دے وسیب دی وار وچوں نکل کے
یوسف دی کہانی فارسی قصیاں وچ وڑی تے نال زلیخا وی آگئی۔ مُر فارسی توں
پنجابی وچ اتری تے اُنھویں صدی دے دوجے ادھے انگریز راج دی اُساری
ویلے مولوی غلام رسول دی لکھت راہیں پنجابی قصے والیاں عاشقاں دی لڑی
وچ لگ کھلوتی۔ قصہ تے یوسف زلیخا دا مولوی صاحب توں اگیرے وی لکھ
بیٹھے آہن کئیں۔ برخوردار، صدیق لالی، عبدالحکیم، احمد یار۔ ہور وی ہوسن
متے۔ پر مولوی صاحب زلیخا دے عشق نوں جیویں قصے دامول بنایا تے اپنے
حساب ایس عشق دیاں وڈیاں رنگاں دا ویروا کرن لئی زلیخا دی کتھ نوں جیویں
پساریا اوہناں توں پہلاں کسے نہیں کیتا۔ اوہناں دی لکھت جھب چھاپے چڑھی
تے عامان تائیں بچ گئی۔ سواہرہ مولوی صاحب دی ویتری زلیخا ای اے
جیہڑی اگوں لوک وچار وچ وی۔

ایس زلیخا دے محلیں یوسف پتراں وانگ پلپاتے جوان تھیا اے۔ زلیخا ایس

فرد فقیر ہو یا کوئی خاصا مرد صفائی والا
فقہ اندر بھی چُست سُن ہے عشق اندر خوشحالا
میاں محمد بخش

جی آ

ایہناں ای فرد فقیر ہوراں دا کلام
سی حرفی، کسب نامہ، بارال ماہ
چھیتی ای تہاڈی سیوا وِچ آوندا پیا اے

ورتاویں :

سُچیت کتاب گھر

فلیٹ 11، شرف مینشن، 16 کونینز روڈ،

چوک گنگا رام ہسپتال، لہور۔ فون : 6308265